

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Silvie Křístková

**Trest domácího vězení
Srovnání úpravy domácího vězení v České republice a ve Francii**

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Trest domácího vězení: Srovnání úpravy domácího vězení v České republice a ve Francii vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26. srpna 2013

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce, panu JUDr. Filipovi Ščerbovi, Ph.D., za vstřícné vedení mé práce, odborné připomínky a cenné rady, a paní Mgr. Leoně Černé za odborný jazykový dohled.

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod	8
1 Vymezení alternativních trestů	11
1.1 Alternativní tresty dle české právní úpravy	11
1.2 Alternativní tresty dle francouzské právní úpravy	12
2 Vymezení trestu domácího vězení	14
2.1 Historický exkurz	14
2.2 Právní úprava	14
3 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení	17
3.1 Povaha a závažnost přečinu, osoba a poměry pachatele	17
3.2 Písemný slib	18
4 Obsah trestu domácího vězení	20
4.1 Časová hlediska domácího vězení	21
4.1.1 Celková délka trestu	21
4.1.2 Časové limity pro pobyt v určeném obydlí a mimo něj	22
4.2 Místo výkonu trestu - obydlí.....	24
5 Institut předběžného šetření a uložení trestu domácího vězení	29
5.1 Předběžné šetření	29
5.2 Uložení trestu domácího vězení	31
6 Výkon trestu domácího vězení	33
6.1 Nařízení výkonu trestu.....	33
6.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení.....	33
6.2.1 Způsoby kontroly	34
6.2.2 Činnost pracovníků Probační a mediační služby a jejich namátkové kontroly ..	35
6.2.3 Elektronický monitoring.....	37
6.2.3.1 <i>Elektronický náramek s řídicí jednotkou</i>	38
6.2.3.2 <i>Mobilní vysílací zařízení</i>	39
6.2.3.3 <i>První pokusy o zavedení elektronického monitoringu v České republice</i> .	40
6.3 Upuštění od výkonu trestu domácího vězení, jeho odklad, přerušení a změna	41

7	Přeměna trestu domácího vězení na trest odnětí svobody	44
7.1	Přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení.....	47
8	Domácí vězení ve Francii - le placement sous surveillance électronique ...	49
8.1	Právní úprava	49
8.2	Obsah le placement sous surveillance électronique a podmínky jeho uložení	50
8.2.1	Obsahové vymezení	50
8.2.2	Podmínky uložení	50
8.3	Kontrola výkonu le placement sous surveillance électronique.....	52
8.4	Zrušení le placement sous surveillance électronique	54
9	La semi-liberté.....	56
9.1	Podmínky pro uložení la semi-liberté.....	56
9.2	Průběh la semi-liberté.....	57
10	Inspirace ve francouzském právním řádu a návrhy de lege ferenda	59
10.1	Domácí vězení vs. le placement sous surveillance électronique	59
10.1.1	Povaha institutu domácího vězení	59
10.1.2	„Vhodní adepti“ pro výkon domácího vězení	61
10.1.3	Problematika souhlasu dalších osob s výkonem domácího vězení.....	62
10.1.4	Vedení řádného života jako nutná podmínka pro trvání domácího vězení.....	63
10.1.5	Průběh přeměny domácího vězení na trest odnětí svobody	64
10.2	Le placement sous surveillance électronique mobile.....	65
10.3	La semi – liberté	66
11	Zhodnocení pozitiv a negativ domácího vězení.....	68
11.1	Pozitiva domácího vězení.....	69
11.1.1	Individuálně - preventivní důvody pro ukládání domácího vězení	69
11.1.2	Ekonomické důvody pro uložení domácího vězení	71
11.2	Negativa domácího vězení	73
12	Statistiky týkající se trestu domácího vězení, le placement sous surveillance électronique a la semi-liberté.....	77
12.1	Ukládání trestu či trestního opatření domácího vězení v České republice ..	77
12.2	Trestné činy, za něž je v České republice nejčastěji ukládáno domácí vězení	78

12.3 Ukládání a výkon le placement sous surveillance électronique a la semi-liberté ve Francii	80
Závěr.....	82
Přílohy.....	85
Seznam použitých zdrojů.....	92
Monografie, sborníky, komentáře, učebnice.....	92
Slovníky.....	93
Odborné články	93
Právní předpisy	94
Judikatura.....	96
Internetové zdroje.....	96
Zdroje pro statistické údaje	97
Shrnutí.....	100
Summary	100
Klíčová slova.....	101
Key words	101

Seznam zkratek

CC Code civil

CP Code pénal

CPP Code de procedure pénale

Jednací řád vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Listina usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

TŘ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

TZ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška o kontrole VTDV vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, ve znění pozdějších předpisů

ZPMS zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů

ZSVM zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Trest domácího vězení¹ byl do českého právního řádu zaveden novým trestním zákoníkem před několika lety (konkrétně s účinností k 1. 1. 2010), a to s velkým očekáváním. Nový alternativní trest měl za úkol snížit počet vězňených osob, a zároveň tak ulehčit státnímu rozpočtu. Očekávání však naplněna nebyla. Již od počátku, tedy v roce 2010, se soudy zdráhaly nový druh trestu ukládat, což lze spatřovat v nízkém počtu případů uložení domácího vězení - 117.² Tento trend, ač měl stoupající tendenci, se razantně neměnil ani v následujících letech. Veškeré snahy byly navíc zmařeny amnestií prezidenta republiky Václava Klause ze dne 1. ledna 2013³, v jejímž důsledku byly všechny tresty domácího vězení prominuty.

Ve své diplomové práci se budu věnovat právě tomuto modernímu druhu alternativního trestu – domácímu vězení. Institut z právní i praktické stránky rozeberu a zhodnotím jeho pozitiva i negativa tak, abych zjistila, z jakého důvodu není tento institut trestání aplikován ve větší míře, jako je tomu v zahraničí, čili co brání jeho masivnímu využívání. Poté se zaměřím na zodpovězení otázky, zda je domácí vězení vhodným východiskem pro snížení počtu vězeňské populace a snížení nákladů státního rozpočtu, čili zda je schopno plnit svůj účel.

Právní úprava domácího vězení v České republice je často srovnávána s právními úpravami jiných zemí, nejčastěji s úpravou slovenskou, rakouskou či anglickou. I má diplomová práce je zaměřena komparačně. Pro komparaci i inspiraci de lege ferenda jsem si vybrala francouzskou právní úpravu, konkrétně dva instituty francouzského trestního práva – *le placement sous surveillance électronique* (umístění pod elektronický dohled),⁴ které je domácímu vězení velmi podobné, a *la semi-liberté* (polo – svoboda), která slouží především jako inspirační zdroj pro český právní řád. Ani v jednom případě se sice nejedná doslovně o alternativní druh trestu

¹ Pozn. Trest domácího vězení je jedním z druhů trestů, který může být uložen rovněž mladistvým pachatelům v podobě trestního opatření. Proto pokud je v textu obecná zmínka o trestu domácího vězení, pak se má na mysli rovněž i trestní opatření domácího vězení pro mladistvé.

² Přehledy o všech uložených trestech a trestních opatření [online]. Justice.cz, [cit. 8. února 2013]. Dostupné na

http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=326849&typSloupce=html&fileName=null >.

³ rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii ze dne 1. ledna 2013

⁴ Pozn. Z důvodu blízkosti domácího vězení a *le placement sous surveillance électronique* bude v práci pro francouzskou alternativu užíván buďto český výraz domácí vězení, příp. bude zachován výraz francouzský.

(francouzské zákony je definují jako způsoby personalizace trestu odnětí svobody), nicméně jak vyplývá dále z práce, a jak vyplývá z odborné literatury, pořád se obsahově jedná o alternativy ke klasickému nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Důvodem pro komparaci právě s francouzskou úpravou je mimo jiné snaha o zjištění faktorů, které umožňují kvantitativně úspěšnější ukládání a výkon domácího vězení ve Francii, čili snaha o inspiraci ve francouzském právním řádu.

Práce je z důvodu přehlednosti mimo úvod a závěr rozdělena do dvanácti kapitol a souvisejících podkapitol. Prvotní kapitoly se zaměřují na český institut trestu domácího vězení, následně jsou rozpracovány zmíněné francouzské instituty, a poté je zpracována jejich komparace spolu s pozitivy a negativy ve světle vlastních názorů a návrhů *de lege ferenda*.

V první kapitole práce je zmíněn pojem alternativních trestů spolu s výčtem jednotlivých alternativ pro pochopení dále popsanych institutů. Poté je v části týkající se české podoby domácího vězení krátce zmíněna historie trestu a hmotně-právní i procesně-právní úprava. Dále se práce zaměřuje na podmínky uložení trestu i samotný jeho obsah. Krátce je zmíněn i institut předběžného šetření. Rozsáhlejší je pak kapitola týkající se výkonu trestu, obsahující rovněž kontrolní mechanismy i ve zkratce zmíněné instituty související s domácím vězením.

Na první část práce navazuje část zaměřující se na francouzskou právní úpravu, kde je přiblížen institut *le placement sous surveillance électronique*. Francouzský institut je v některých ohledech totožný s českým alternativním trestem, a proto jsem se zaměřila především na odlišnosti obou úprav. Kapitola pojednávající o *la semi-liberté* je ve stručnosti zmíněna z toho důvodu, že se jedná o mezistupeň mezi domácím vězením a nepodmíněným trestem odnětím svobody. Mám tedy za to, že se jedná o vhodný inspirační zdroj pro Českou republiku.

Dále následuje zhodnocení právních úprav obou popisovaných zemí a popsání vlastních názorů. Ke konci práce jsem se zaměřila na klady a zápory institutu domácího vězení, jež jsou platné pro obě právní prostředí. Poslední kapitola obsahuje statistické údaje doplněné přílohami v podobě tabulek a grafů.

Informace a poznatky pro psaní diplomové práce jsem čerpala především z českých monografií, komentovaných zákonů či odborných článků a učebnic. Opticky se zdá, že pramenů k tomuto tématu je hodně, ale je nutno podotknout, že často je problematika rozebrána jen povrchně na úrovni textu zákona. Setkala jsem

se také s tím, že táž věc je rozebrána shodně více autory, příp. se autoři navzájem citovali. Pro francouzskou část jsem čerpala z francouzských monografií, jelikož v českých publikacích byly zmínky o francouzské právní úpravě minimální. Judikatura se jako pramen práce kromě jediného případu nevyskytuje, jelikož se soudy prozatím institutem domácího vězení, vyjma případu jeho uložení v rozhodnutí, nezabývaly. Internetové zdroje byly užívány v převážné většině jako zdroj statistických údajů.

Práce reflektuje stav právní úpravy účinné ke dni 26. srpna 2013.

1 Vymezení alternativních trestů

Alternativní tresty jsou sankce nespojené s odnětím svobody, které mají být určitou alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Nemají za úkol pouze omezit práva a svobody pachatele trestného činu jako reakce na kriminální jednání v podobě odstrašujícího trestu, ale jejich použití je zaměřeno na resocializaci odsouzeného, a je zároveň snahou o pozitivní působení na tuto osobu v podobě vyvolání pocitu viny a přijetí odpovědnosti za spáchaný skutek s vůlí odškodnit oběti činu. Veškeré alternativní postupy, stejně jako alternativní tresty, lze však využít pouze tehdy, pokud má pachatel trestného činu vůli spolupracovat a je ochoten se na výkonu alternativní sankce aktivně podílet. Souhlas pachatele není vyžadován v každém případě využití alternativ, je však vždy žádoucí.⁵

1.1 Alternativní tresty dle české právní úpravy

Alternativní trest je jedním z hmotněprávních alternativních opatření stojící vedle alternativ k potrestání (upuštění od potrestání a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, u mladistvých pak upuštění či podmíněné upuštění od uložení trestního opatření)⁶ a vedle procesněprávních alternativ v podobě odklonů v trestním řízení (podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mladistvých).⁷

Alternativní tresty lze vymezovat jak v užším, tak i širším pojetí. Širší pojetí chápe alternativní trest jako jakýkoli trest, který není spojen s odnětím svobody. Dle širšího vymezení pak do kategorie alternativních trestů spadají všechny tresty uvedené v § 52 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“), vyjma nepodmíněného trestu odnětí svobody, tedy podmíněné odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem, domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, propadnutí majetku, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,

⁵ SVOBODA, Ivo. *Úvod do studia mediace a probace*. 1. vydání. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005, s. 36, 37.

⁶ Více viz ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, 416 s.

⁷ Více viz tamtéž.

zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti a vyhoštění. Vyjma první pětice (viz níže *stricto sensu*) nelze považovat zmíněné sankce za alternativní tresty jako takové, jelikož je lze uložit vedle trestu odnětí svobody. Je však pravdou, že ani jeden z trestů není spojen s odnětím svobody, a proto je lze považovat za alternativní tresty *sensu lato*.⁸

Užší pojetí se pak více zaměřuje na aspekt náhrady nepodmíněného trestu odnětí svobody, čili na hlavní účel alternativních trestů. Jedná se tedy o sankce, které jsou soudem ukládány v případech, kdy by sice mohl být uložen trest odnětí svobody, ale vzhledem k osobě pachatele a jeho trestní minulosti, povaze a okolnostem spáchaného skutku, i z jiných důvodů postačí, když bude uložen trest nespojený s odnětím svobody, který přesto zaručí naplnění účelu trestu stejným způsobem jako trest vězení. Dle tohoto vymezení lze pak mezi alternativní tresty zařadit domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem. Tyto sankce nelze uložit vedle trestu odnětí svobody (u peněžitého trestu zmíněné platí pouze v případě uvedeném v § 67 odst. 2 písm. b) TZ), a proto se jedná o alternativní tresty *stricto sensu*.⁹

1.2 Alternativní tresty dle francouzské právní úpravy

Francouzská právní úprava chápe alternativní tresty jako sankce, které může soud uložit na místo jiného trestu, především místo uvěznění či pokuty. Mezi alternativní tresty lze zařadit obecně prospěšné práce (*le travail d'intérêt général*), denní pokuty (*la peine de jours-amendes*), stáž občanství (*le stage de citoyenneté*), tresty odebírající nebo omezující práva nebo svobodu (*les peines privatives ou restrictives des droits ou de liberté*) a trest směřující k náhradě způsobené škody (*la sanction-réparation*). Jak je zmíněno již v úvodu práce, domácí vězení v alternativních trestech z důvodu své odlišné povahy zařazeno není.¹⁰

⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 31

⁹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 31; CHALOUPKOVÁ, Jana. *Alternativní tresty – prostor v současné legislativě a perspektivy*. České vězeňství, 1993, č. 3, s. 12

¹⁰ BEZIZ-AYACHE, Annie. *Dictionnaire de la Sanction Pénale: Maître de conférences à l'université Jean-Moulin Lyon III*. Paris: Ellipses, 2009, s. 109.

Některé francouzské alternativy jsou svým obsahem podobné českým. Alternativním trestem, který je České republice neznámý, je občanská stáž upravená v čl. R131-35 a násl. Code pénal (dále jen „CP“). Jedná se o alternativní trest, který může být trestem hlavním či trestem doplňujícím, jenž má za cíl odsouzenému připomenout republikánské hodnoty tolerance a respektu lidské důstojnosti, na kterých jsou postaveny pilíře společnosti (131-5-1 CP). Soud nebo i státní zástupce jej může uložit pouze se souhlasem obžalovaného, který je přítomen při jednání. Pokud soud tuto alternativu uloží, pak zároveň stanoví předmět, délku trvání, organizaci, průběh stáže a zda bude tato výchova k občanství hrazena odsouzeným a v jaké míře (pro představu to může být například až 450 €). Orgán musí vždy přihlížet k rodinným a sociálním poměrům, k pracovním či studijním povinnostem. Stáž může trvat maximálně měsíc a maximálně 6 hodin za den. Po absolvování je odsouzenému předána atestace, kterou je povinen doručit osobě pověřené dohledem nad výkonem trestu.¹¹

Pod společným pojmem tresty odebírající nebo omezující svobodu (*les peines privatives ou restrictives de liberté*) (131-6 CP) a tresty odebírající nebo omezující práva (*les peines privatives ou restrictives des droits*) (131-14 CP) se skrývá dlouhý výčet alternativ, kterými jsou např. odebrání řidičského oprávnění, zákaz řízení určených dopravních prostředků, zabavení dopravního prostředku, zabavení věci, která byla použita ke spáchání trestného činu, zákaz zdržování se na určitých místech nebo zákaz setkávat se s určitými osobami. Soud musí v rozhodnutí stanovit délku trvání konkrétní alternativy, a to v zákonem stanovené maximální výměře. Nejvyšší výměra činí pět let.

Dále je práce zaměřena pouze na alternativní trest domácího vězení a jemu podobné francouzské alternativy *le placement sous surveillance électronique a la semi-liberté*.

¹¹ RENOUT, Harald. *Droit Pénal Général*. Orléans: Paradigme, 2009, s. 283.

2 Vymezení trestu domácího vězení

2.1 Historický exkurz

Trest domácího vězení je v českém právním řádu relativně novým druhem trestu. Důvodem pro použití spojení „relativně nový druh trestu“ je fakt, že trest domácího vězení byl ve střední Evropě znám již v 9. století a ve větším rozsahu byl pak používán v 19. století. Domácí vězení bylo upraveno již v ustanovení § 262 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který zněl: *„Kromě toho může se místo vězení prvního stupně uložit vězení domácí, když trestanec jest člověkem bezúhonné pověsti a když by vzdálen jsa od svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu, nebo svého výdělku.“* Dle tohoto ustanovení bylo možno uložit tento druh trestu namísto vězení prvního stupně, které dle § 244 spočívalo *„v zavření ve věznici bez želez; při čemž se odsouzenec, když může sobě výživu buď z vlastních prostředků nebo pomocí svých příslušníků opatřiti, na vůli zůstavuje, kterak se chce zaměstnávat.“* Podmínkou pro uložení a dodržování domácího vězení byl, stejně jako dnes, slib odsouzeného, čili trest byl uložen *„jen na přípověď odsouzenec, že se nevzdálí, anebo tak, že se mu postaví stráž. Vězením domácím zavazuje se odsouzenec, že se pod nižádnou záminkou z domu nevzdálí pod trestem, že by ostatní čas vězení přestáti musil ve věznici veřejné.“* (§ 246) Následně přijatý zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, již úpravu domácího vězení neobsahoval a zůstalo tomu tak až do přijetí nového trestního zákoníku.

2.2 Právní úprava

Trest domácího vězení, zanesený do právního řádu České republiky zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, s účinností od 1. 1. 2010, byl zařazen ve výčtu trestů v § 52 odst. 1 písm. b) hned na druhé místo za trest odnětí svobody, což naznačuje přísnost tohoto trestu a jeho závažné dosahy do osobní sféry pachatele trestného činu. Jedná se o druh trestu, který má být alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, a zároveň kompromisem mezi ponecháním na svobodě a umístěním ve vězeňském zařízení. Zákonodárce zde upřednostnil výchovné působení před individuálně represivní funkcí v případě méně závažné trestné činnosti, u níž existuje

předpoklad, že tato sankce povede k nápravě pachatele. Zároveň jde ale o případy, kdy pro potrestání pachatele nepostačí uložení podmíněného odsouzení, ale je třeba uložit sankci razantnější. Má se tedy jednat o přiměřenou, individualizovanou a humánní trestní sankci. Trest domácího vězení je proto nejpřísnějším z výčtu alternativních trestů, který má výrazně putativní charakter, když závažným způsobem zasahuje do osobní svobody pachatele i do jeho soukromí, a rovněž do soukromí jeho rodinných příslušníků.¹²

Trest domácího vězení je primárně upraven v §§ 60 a 61 TZ. § 60 stanovuje, komu může být tento druh trestu uložen, dále podmínky pro jeho uložení, obsah trestu i další podrobnosti. V § 61 je pak uvedena přeměna trestu domácího vězení na trest odnětí svobody v případě zákonem stanovených důvodů.

V zákoně č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád) (dále jen „TR“) je v ustanovení §§ 334a až 334h upraven výkon trestu domácího vězení, konkrétně jeho nařízení, kontrola, následky nedodržování stanovených podmínek, možnost odkladu a přerušení výkonu trestu, změny obsahu trestu, upuštění od jeho výkonu, přeměna trestu domácího vězení na trest odnětí svobody i opravné prostředky.

Specifika spojená s trestním opatřením domácího vězení ukládaného mladistvým pachatelům jsou upravena v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) (dále jen „ZSVM“).

Konkrétně kontrole výkonu trestu domácího vězení se věnuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení (dále jen „vyhláška o kontrole VTDV“). Vyhláška uvádí, v čem kontrola výkonu trestu spočívá, kdo ji provádí a jakým způsobem.

S výkonem domácího vězení souvisí i vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady. Okrajově se pak o domácím vězení zmiňuje také vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992

¹² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 310; PÚRY, František, VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 818; VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 292.

Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (dále jen „jednací řád“), a to konkrétně v §§ 34 až 34c, kde se úprava zaměřuje na roli Probační a mediační služby, a to především v souvislosti s písemným slibem obviněného.

3 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení

3.1 Povaha a závažnost přečinu, osoba a poměry pachatele

Trest domácího vězení lze uložit pouze pachateli přečinu,¹³ a to pokud jsou kumulativně splněny i další zákonem stanovené podmínky uvedené v § 60 odst. 1 TZ. Těmito podmínkami jsou přesvědčení, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k osobě a poměrům pachatele, postačí uložení tohoto druhu trestu, a dále souhlas pachatele přečinu, když TZ v § 60 odst. 1 písm. b) stanoví povinnost dát písemný slib. Soud tedy z hlediska spáchaného přečinu přihlíží zejména k druhu a významu porušeného nebo ohroženého zájmu chráněného trestním zákoníkem, k jednání charakterizujícímu objektivní stránku přečinu, k formě a míře zavinění, způsobu provedení činu, pohnutce, záměru nebo cíli pachatele, rozsahu způsobených následků, polehčujícím a přitěžujícím okolnostem. Z tohoto vyplývá, že pachatele daného trestné činu je sice nutno postihnout omezením jeho svobody, ale zároveň vzhledem k tomu, jaký trestný čin spáchal, v jaké intenci, za jakých okolností, z jaké pohnutky apod., a vzhledem k tomu, že je schopen resocializace, má pevné rodinné vazby, osobní vlastnosti poskytující záruku spolehlivosti a bezproblémovosti a jeho rodinné a bytové poměry to dovolují, postačuje podstatně menší intenzita zásahu do osobní svobody.¹⁴

Soud musí při ukládání trestu zohlednit konkrétní okolnosti celého případu, a proto existují určité případy, kdy domácí vězení nemůže být uloženo již z povahy věci nebo není tím nejvhodnějším trestem, který povede k nápravě odsouzeného. Jedná se o případy trestné činnosti spojené právě s domovem pachatele, například kategorie domácího násilí, kdy nelze nutit právě poškozeného, aby opustil domov z důvodu výkonu trestu odsouzeného, případně delikty páchané z domova, kupříkladu přes internet. Dále se zohledňují i přitěžující okolnosti, způsob spáchání deliktu apod., kdy soud může dojít k závěru, že i nejpřísnější alternativní trest by v tomto případě nebyl adekvátním a dostatečným potrestáním pachatele, byť by se jednalo o přečin. Rovněž i poměry pachatele mohou uložení domácího vězení

¹³ Pozn. Přečiny jsou dle § 14 odst. 2 TZ všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

¹⁴ NAVRÁTILOVÁ, Jana. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 373; ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 309, 310, 320; PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 820, 821.

vylučovav, když například pachatel nemá buďto žádné bydliště, kde by mohl po delší dobu pobývat, případně by toto bydliště měl, ale osoby tam žijící by na odsouzeného neměly pozitivní vliv při výkonu trestu.¹⁵

Rovněž pachatelům mladistvým¹⁶ může být domácí vězení uloženo. V tomto případě se však jedná o trestní opatření dle § 24 odst. 1 písm. g) ZSVM. Domácí vězení jim lze uložit za spáchaná nedbalostní provinění nebo provinění úmyslná, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let, čili za stejných podmínek jako u dospělých (§ 26 odst. 2 ZSVM). V případě mladistvých pachatelů se z důvodu absence speciální úpravy použije i pro ukládání a výkon trestu domácího vězení právní úprava v trestním zákoníku a trestním řádu. Z tohoto následně také vyplývá, že se při určování okruhu provinění, pro něž lze uložit domácí vězení, nepřihlíží k modifikaci dle § 31 odst. 1 ZSVM. V případě, kdy je však domácí vězení ukládáno mladistvým, je vždy třeba zohledňovat specifika dospívajících osob a je nutno klást velký důraz na preventivní působení na mladistvého. Soudce musí vždy přihlédnout k věku pachatele a k jeho neukončenému rozumovému a mravnímu vývoji, který je nutno pozitivně aktivně stimulovat. Stejně jako u dospělých pachatelů je nutný jeho souhlas.¹⁷

3.2 Písemný slib

Písemný slib je další zákonnou podmínkou uvedenou v § 60 odst. 1 písm. b) TZ, která musí být splněna pro to, aby soud mohl domácí vězení uložit. Jedná se o slib, že se odsouzený bude ve stanovené době zdržovat v obydlí na určené adrese, a že při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost, de facto je to dobrovolné dání souhlasu s uložením trestu nebo trestního opatření domácího vězení. Domácí vězení je tak trestem, který nemůže být soudem udělen proti vůli pachatele.¹⁸

¹⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 311.

¹⁶ Pozn. Definice mladistvého je uvedena v § 2 odst. 1 písm. c) zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

¹⁷ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 309; PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 819

¹⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 312.

Dobrovolná akceptace uložení domácího vězení má tři základní důvody. První důvod se týká posílení resocializačního účinku, když se odsouzený nebude vzpírat stanoveným postupům a bude mít vůli se napravit. Druhým důvodem je potřebná dobrovolná součinnost při realizování kontroly výkonu trestu, spočívající v umožnění vstupu do určeného obydlí, umožnění nainstalování a údržby monitorovacího zařízení, ve spolupráci při kontaktu probační a mediační služby apod. Třetím a velice podstatným důvodem je pak zajištění ústavnosti daného trestu, především v ohledu nedotknutelnosti obydlí.

V čl. 12 odst. 1 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) je stanovena nedotknutelnost obydlí. Již v tomto ústavním předpise je zakotven zákaz vstupovat do obydlí jiného bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Na úrovni zákonné úpravy je tento zákaz konkretizován v trestním zákoníku. Neoprávněné vniknutí do obydlí jiného je trestné dle § 178 odst. 1 TZ jako přečin porušování domovní svobody. Z uvedeného vyplývá, že pokud by obžalovaný nedal souhlas k uložení trestu domácího vězení, nemohl by být tento trest právě s odkazem na ústavní i zákonné ustanovení uložen, protože by nebylo možné bez vzniku trestní odpovědnosti do obydlí za účelem kontroly odsouzeného vstupovat, když o jiný z důvodů opravňujících ke vstupu se zde nejedná (dále viz kapitola 11.2).

Dá se říci, že pokud se odsouzený dobrovolně podvolí uloženému trestu, pak tento trest dosáhne s největší pravděpodobností i svého účelu. Odsouzený, který akceptoval svůj trest má snahu plnit své povinnosti a spolupracovat s kontrolními orgány, když motivací je mu vyhnutí se pobytu ve věznici. Pachatel nemá tedy takové tendence porušovat pravidla, k jejichž plnění by byl v případě výkonu trestu odnětí svobody donucen proti jeho vůli.¹⁹

¹⁹ TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. *Domáce vazenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone*. Justičná revue, 2006, č. 10, s. 1383

4 Obsah trestu domácího vězení

Obsah popisovaného alternativního trestu je vymezen v § 60 TZ. Domácí vězení jako trest či trestní opatření pro pachatele nejméně závažných trestných činů spočívá ve své podstatě v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části, a to po dobu časového úseku stanoveného soudem v pracovních dnech, dnech pracovního klidu i dnech pracovního volna (§ 60 odst. 3 TZ). Soud při stanovování této doby musí přihlížet k pracovní době, která může být směnná, noční i víkendová, a k času potřebnému k cestě do a ze zaměstnání, případně ke školní docházce, k péči o nezletilé děti, kdy může mít odsouzený svěřeno dítě kupříkladu do střídavé péče a tudíž jej v určitých dnech a hodinách vyzvedávat na určitém místě, či k péči o dlouhodobě nemocného člena rodiny, k navštěvování kvalifikačních či rekvalifikačních kurzů, a přihlíží se také k navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění ve dnech pracovního klidu a pracovního volna či k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, které se v životě pachatele objevují pravidelně a lze je dopředu předvídat (§ 60 odst. 4 TZ). Také si umím představit, že soud bude jistě zajímat zdravotní stav pachatele a přihlédně tedy kupříkladu k nezbytným lékařským kontrolám či vyšetřením. Soud tedy trest domácího vězení upraví individuálně pro každého jednotlivého obviněného jinak.²⁰

Právní úprava v § 60 odst. 5 TZ stanoví, že soud může dle svého uvážení uložit vedle trestu domácího vězení také přiměřená omezení či povinnosti uvedené v ustanovení § 48 odst. 4 TZ směřující k tomu, aby vedl řádný život. Vždy musí soud ale posoudit, zda konkrétní povinnosti či omezení nekolidují s účelem trestu domácího vězení. Kromě toho je účelné, aby soud uložil i povinnost k náhradě škody či nemajetkové újmy, která byla přečinem způsobena, případně i povinnost k vydání bezdůvodného obohacení. Nikde v české právní úpravě však není výslovně stanoveno, že je podmínkou také samotné vedení řádného života (více viz kapitola 7).²¹

²⁰ NAVRÁTILOVÁ, In JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 373, 374; ŠČERBA, Filip. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb.*. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 2, 3;

²¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 321

Mladistvým, případně i pachatelům ve věku blízkém věku mladistvých, může soud uložit i některá výchovná opatření uvedená v § 15 odst. 2 ZSVM (§ 26 odst. 2 ZSVM). Výchovná opatření mohou být pachateli ve věku blízkém věku mladistvých uložena buď samostatně nebo i vedle přiměřených omezení nebo povinností uvedených v prvních odstavcích §§ 18 a 19 ZSVM (§ 60 odst. 6 TZ). Vždy je však třeba přihlížet k tomu, zda lze trest domácího vězení s konkrétními výchovnými opatřeními či přiměřenými omezeními nebo povinnostmi kombinovat tak, aby nedošlo k popření základního účelu primárního trestu.²²

Domácí vězení má za úkol závažně zasahovat do osobní svobody pachatele a do určité míry jej izolovat od společnosti. Ovšem u mladistvých pachatelů mohou mít takováto opatření dalekosáhlé důsledky vzhledem k tomu, že se u těchto pachatelů jedná o výrazně větší újmu, než jakou pocítují pachatelé dospělí. Tento druh trestu ve velké míře omezuje a brání navazování a rozvoji sociálních vztahů, které mají na mladistvého kladný vliv. V době dospívání mladiství navazují přátelské i osobní vztahy a známosti. Soudce by svým rozhodnutím o uložení opatření domácího vězení neměl bránit v návštěvě zájmových kroužků, účasti ve sportovních klubech či jiných sdruženích, aby nedošlo k izolaci mladistvého od pozitivního okolního prostředí. Ve svém důsledku může domácí vězení způsobit asocialitu mladistvého, zvýšit riziko recidivy a vést k pro společnost negativnímu chování v podobě záměrného porušování pravidel, vzdoru a páchání trestné činnosti. Takovéto chování by si pak nutně vyžadovalo nařízení výkonu trestu odnětí svobody.²³

4.1 Časová hlediska domácího vězení

4.1.1 Celková délka trestu

Trest domácího vězení lze dle § 60 odst. 1 TZ uložit maximálně na dobu 2 let, trestním příkazem pak v trvání do 1 roku, jak to stanoví § 314e odst. 2 písm. b) TŘ. V případě mladistvých pachatelů může soud uložit trestní opatření domácího vězení maximálně v délce 1 roku (§ 26 odst. 2 ZSVM). Výjimku pak tvoří případ přeměny

²² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 321.

²³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 309; PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 819.

trestu odnětí svobody na trest domácího vězení, kdy se k maximální výměře nepřihlíží (viz kapitola č. 7.1). Vždy však záleží na všech okolnostech vážících se ke spáchanému přečinu i k osobě pachatele. Zákonodárce však v právní úpravě neuvedl minimální dobu, na kterou se domácí vězení ukládá, proto by šlo teoreticky říci, že může být tento trest uložen i pouze na několik dnů, ovšem taková délka trestu či trestního opatření by jistě postrádala výchovný smysl. Běžná délka tedy bude, dle zahraniční praxe²⁴, ale i dle již aplikované praxe v České republice, několik týdnů, či měsíců. Česká právní úprava tak umožňuje, aby byl trest domácího vězení rovněž stanoven jako trest víkendový, nebo aby se odsouzený zdržoval, např. z důvodu zaměstnání, v určeném obydlí jen ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.²⁵

4.1.2 Časové limity pro pobyt v určeném obydlí a mimo něj

Dalším časovým hlediskem pojímám se k trestu domácího vězení jsou časové úseky, kdy se odsouzený musí zdržovat na určeném místě a kdy naopak může toto místo opustit. Je vždy na rozhodujícím soudci, jak tyto časové úseky rozprostře do dnů a týdnů. TZ v § 60 odst. 4 pouze obecně uvádí, že soud stanoví časová období, kdy je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí s ohledem na výkon zaměstnání, potřeby zdravotní péče, osobní a rodinné povinnosti či víru. Další podrobnosti však v právní úpravě chybí.

V trestním zákoníku ve znění k 1. 1. 2010 bylo v § 60 odst. 3 přímo a konkrétně zmíněno, že „*nestanoví-li soud v rozsudku jinak, trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin*“ vždy však vzhledem k individuálním okolnostem. Takovéto znění však ke konci roku 2011 z trestního zákoníku vymizelo a zůstalo v obecnější podobě, která dává soudci možnost, respektive povinnost, časové období určit dle svého uvážení. Ke změně došlo, dle názoru autora monografie Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě JUDr. Filipa Ščerby Ph.D.,

²⁴ Pozn. Například ve Francii byla průměrná délka domácího vězení v letech 2000 – 2003 něco málo přes dva měsíce, a do budoucna bylo počítáno, že se bude pohybovat okolo čtyř měsíců. (LAVIELLE, Bruno, JANAS, Michael, LAMEYRE, Xavier. *Le Guide des Peines: Personnes physiques et morales, Prononcé, Exécution, Application, Extinction*. Paris: Dalloz, 2008, s. 776, 777).

²⁵ PŮRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 820.

z důvodu nutné individualizace trestu s přihlédnutím ke všem okolnostem případu. Tento názor sdílím ve všech ohledech. Dle původního znění si mohl soudce vybrat - buďto uložit rozsah trestu dle zákonné úpravy nebo se od zákonné úpravy odklonit a stanovit jiný časový výkon trestu. Souhlasím, že takováto úprava nebyla příliš vhodná. Sice soud mohl stanovit dobu výkonu i jinak, ovšem určitým způsobem zákon navedl soudce, jak časové úseky rozprostřít, aniž by případně museli do všech důsledků zkoumat všechna individuální hlediska. Pokud by původní úprava v zákoně zůstala, věřím, že by byla soudci mnohem častěji využívána či až zneužívána možnost uložit rozsah trestu dle zákonem nastíněného rozsahu bez hlubšího prostudování všech okolností.²⁶

Nynější úprava již vyžaduje nezbytnou účast soudce na tvorbě časového rozvrhu výkonu trestu. Je v ní stanoveno, že je odsouzený povinen se zdržovat v určeném místě po dobu, kterou určí soud (§ 60 odst. 3 TZ). Text zákona tedy dává soudu naprosto volný rozsah, když soudci ukládá povinnost v každém jednotlivém případě určit konkrétní dobu povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí, a má za cíl donutit soudy, aby zkoumaly všechna hlediska a podrobnosti vztahující se jak k případu, tak k osobnosti pachatele, a stanovit trest domácího vězení „šitý na míru“ konkrétnímu pachateli tak, aby bylo dosaženo účelu trestu.²⁷

Soud by měl při ukládání trestu domácího vězení vždy přihlédnout k zaměstnání pachatele, tzn. k počátku a skočení pracovní doby, případně i k daným směnám, delší pracovní době či k dalšímu vedlejšímu pracovnímu poměru (§ 60 odst. 4 TZ). Předem by si vždy měl zjistit určitý rozpis pracovní doby a k ní vhodně přiřadit časový rozsah trestu. V případě, že by nastala nepředvídatelná skutečnost, kdy by musel odsouzený nastoupit do zaměstnání mimo běžnou pracovní dobu, pak lze tuto skutečnost předem projednat s probačním úředníkem, případně by porušení výkonu trestu domácího vězení mohlo být zhojeno jakožto důležitý důvod, který ospravedlňuje odsouzeného z povinnosti být v daném čase na určeném místě, jak je to stanoveno v § 60 odst. 3 TZ.²⁸

²⁶ ŠČERBA: *Trest domácího vězení...*, s. 2; PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 826 .

²⁷ ŠČERBA, Filip. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb..* Trestněprávní revue, 2012, roč. 11, č. 1, s. 2; PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 826, 827

²⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 318, 319; PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 826.

Dalšími důležitými důvody, pro které může být porušen režim domácího vězení je poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku onemocnění pachatele či jeho úrazu. Odsouzený tuto skutečnost nahlásí jako důvod své nepřítomnosti v obydlí a probační úředník, který dohlíží nad výkonem trestu je oprávněn si tuto skutečnost ověřit u daného zdravotnického zařízení. Toto oprávnění probačního úředníka ovšem nevyplývá z TZ, ale z § 5 odst. 1 ZPMS. Jelikož je výčet důležitých důvodů výčtem demonstrativním, lze si jako další důvody představit i důležité rodinné okolnosti, mezi něž lze zařadit pohřeb, svatbu, návštěvu rodinného příslušníka v nemocničním zařízení, přijímací zkoušky a jiné důvody. Pokud je to však možné, je třeba, aby tyto události odsouzený nahlásil probačnímu úředníkovi předem a vyžádal si tak jeho souhlas s porušením uložených povinností.²⁹

Soudní individualizace trestu umožňuje uložit buďto trest domácího vězení na kratší dobu, ovšem za přísnějších podmínek a za širšího časového rozsahu setrvání v určeném obydlí, nebo trest celkově sice delší, ale za to s větší časovou možností pohybovat se mimo stanovené místo pobytu a s možností věnovat se více například volnočasovým aktivitám. Samozřejmě je, že při tomto určování soud opět přihlíží k závažnosti spáchaného skutku a ke všem okolnostem případu.³⁰

Obecná úprava soudci teoreticky dovoluje, aby uložil odsouzenému povinnost zůstat v určeném místě 24 hodin denně, 7 dnů v týdnu. Toto by ovšem bylo v rozporu se zásadou zákazu ukládání krutých a nepřiměřených sankcí (§ 37 odst. 2 TZ). Lze jistě souhlasit s názorem JUDr. Ščerby Ph.D. o vhodnosti zákonné úpravy alespoň minimální a maximální doby, po kterou je odsouzený povinen se zdržovat v určeném místě.³¹

4.2 Místo výkonu trestu - obydlí

Místo, kde se má odsouzený zdržovat po dobu výkonu trestu domácího vězení, je určeno v nařízení výkonu trestu domácího vězení, nikoli již v odsuzujícím rozsudku. Dle ustanovení § 334a odst. 3 TŘ jako místo výkonu trestu stanoví

²⁹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 320; ŠČERBA: *Trest domácího vězení...*, s. 2.

³⁰ ŠČERBA: *Trest domácího vězení...*, s. 2; PŮRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 826, 827

³¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 317.

předseda senátu nejčastěji místo trvalého pobytu či místo, kde se odsouzený zdržuje. Místo výkonu trestu je stanoveno vždy s ohledem na osobní i rodinné poměry, na pracovní aktivity a dopravní dostupnost k nim.³²

Pachatel se musí ve svém písemném slibu dle § 60 odst. 1 písm. b) TZ zavázat, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na adrese, kterou soud určí při nařízení výkonu trestu. Přesná konkretizace místa je velmi důležitá z důvodu případného sankcionování odsouzeného pro nezdržování se na místě určeném soudem.³³

Obydlím se v obecném slova smyslu myslí vše, co člověku slouží k bydlení, poskytuje mu soukromí, klid a oddech i ochranu jeho osoby stejně jako jeho věcí proti vnějším vlivům jako je například hluk. Dle § 133 TZ se obydlím rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. Podstata spočívá ve faktickém stavu bydlení ať už na základě nájemní či podnájemní smlouvy, na základně vlastnického práva nebo v rámci rodinných vztahů. Naopak nebude záležet na existenci společné domácnosti dle § 115 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“).³⁴

Co se týče domu, pak u něj se hledí především na účel, k němuž je určen a využíván. Dům je tedy obydlím, pokud se jedná o stavbu určenou k bydlení. Může se jednat kupříkladu o rodinný dům, řadový dům, dvojdomek i zámek. K domu náleží rovněž všechny uzavřené prostory, které jsou příslušenstvím domu, jako například sklep, půda, ohrazený dvůr či zahrada přiléhající k domu, pokud slouží k využívání spolu s bydlením. Domem již ale nejsou samostatné altány, dřevníky či kůlny, rozestavěné, neuzamčené či neobývané objekty.³⁵

Byt, je definován v zákoně č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), a to v § 2 písm. b) jako „*místnost nebo soubor místností, které jsou podle rozhodnutí stavebního úřadu*

³² PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 822, 823.

³³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 315; KYSELA, Karel. *Trest domácího vězení*. Trestní právo, 2011, roč. XV, č. 7 – 8, s. 9.

³⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 315; ŠÁMALOVÁ, Milada. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1393.

³⁵ KYSELA: *Trest domácího vězení...*, s. 9; ŠÁMALOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1393.

určeny k bydlení“³⁶. K bytu dále náleží i další místnosti jako je komora, koupelna, spíž nebo sklep.³⁶

Co se týče příslušenství k bydlení náležející, pak to již bylo zmíněno výše zvláště pro dům i pro byt. Obecně je možno vycházet z ustanovení § 121 odst. 2 OZ, který za příslušenství bytu považuje místnosti a prostory určené k tomu, aby byly s bytem užívány. Zmíněné lze vztáhnout rovněž i na dům. S tímto tedy souvisí otázka, zda může odsouzený vykonávat svůj trest domácího vězení rovněž například na k domu či bytu přilehlé zahradě či dvorku. Dle usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. června 2008, sp. zn. 8 Tdo 783/2008 se *„domem jiného rozumí nejen vlastní bezprostředně obývaný dům, ale i všechny další uzavřené prostory, které tvoří příslušenství domu, jako jsou např. sklep, ostatní vedlejší místnosti, uzavřený dvůr a přilehlá ohrazená zahrada, včetně objektů, které se zde nacházejí, jako např. dřevník.“* Usnesení Nejvyššího soudu sice rozebírá problematiku trestného činu domovní svobody, mám však za to, že by jej šlo teoreticky využít i pro problematiku výkonu trestu domácího vězení se souvztažností k obydlí, kde má být trest vykonán. Z tohoto rozhodnutí by mohlo být dovozováno, že pokud se za dům považuje i příslušenství k domu náležející a pokud má tedy odsouzený vykonávat trest domácího vězení ve svém domě, pak se odsouzený nemusí po celou dobu zdržovat pouze v uzavřeném prostoru svého domu či bytu jako takového, nýbrž je oprávněn využít příslušenství k domu či bytu přiléhající, aniž by došlo k porušení povinností spočívajících v setrvání v obydlí určeném soudem.³⁷

Otázkou však je, zda by takový výklad nebyl příliš benevolentní vzhledem k povaze domácího vězení jako sankce za porušení právních předpisů. Odsouzený by se mohl na své zahradě, tedy venku, pohybovat i například o víkendech, kdy by mu byl soudem stanoven pobyt v obydlí, aniž by porušil své povinnosti. Omezení v podobě vyloučení pobytu venku by tak bylo sníženo na minimum. Navíc by docházelo k nedůvodnému znevýhodňování osob, jež nedisponují venkovními prostory. Je však nutno přihlédnout také k tomu, že i osoby vykonávající trest odnětí svobody v klasických vězeňských zařízeních mají zajištěny každodenní nejméně

³⁶ ŠÁMALOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1394.

³⁷ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. června 2008, sp. zn. 8 Tdo 783/2008; ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 316; ŠČERBA, Filip. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 165

jednohodinové vycházky ve venkovních prostorách (§ 16 odst. 4 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů). Řešením by tedy bylo zákonné ustanovení, které by upřesnilo, že se obydlím nemá na mysli i přilehlá zahrada, či jiné pozemky. Vycházky by pak mohly být řešeny obecným ustanovením s nárokem na minimálně jednohodinový pobyt mimo obydlí, čili nejen na místech přilehlých k obydlí, ale kdekoli.

V této souvislosti se naskytá také problematika velkých pozemků, které musí být odsouzeným obhospodařovány například ve spojitosti s domácími zvířaty. V případě, že je odsouzený schopen zajistit s obhospodařováním spojené úkony pomocí jiné osoby, pak nevzniká žádný problém. Pokud je však odsouzený jedinou osobou, která je může vykonávat, pak bych pro řešení situace navrhla zvolení mobilního elektronického monitoringu (blíže viz kapitola 6.2.3.2), pomocí kterého by bylo možné v reálném čase kontrolovat polohu odsouzeného, čili zda se již nenachází mimo stanovenou oblast svých pozemků. Způsob kontroly v tomto případě nejlépe vyhovující, nicméně pro naši zemi ještě na dlouho let nerealizovatelný. Jiným řešením by bylo striktní stanovení přesných hranic pozemku, a zároveň i konkrétních časových úseků, které by sloužily pouze pro výkon specifických činností, jež by byly pravidelně se opakující a nemohly by být zastoupeny nikým jiným.

Pokud se vrátím k obecným výkladům, pak je nutno zmínit i jiné prostory, zmíněné v definici obydlí v TZ. Lze říci, že se musí jednat o prostory sloužící k trvalému nebo dlouhodobému bydlení, aniž by se zároveň jednalo o byt či dům. Za takovéto prostory, v nichž je možno vykonávat trest domácího vězení, lze považovat penziony, ubytovny, domovy pro seniory, výchovné a ochranné ústavy, léčebny pro dlouhodobě nemocné i studentské koleje. Obydlím dle TZ mohou být rovněž hotelové pokoje či rekreační chaty, které sice neslouží k trvalému, nýbrž přechodnému bydlení.³⁸

Otázkou bydliště obviněného by se měl soud zabývat již při samotném trestním řízení, ještě před vynesením závěrečného rozhodnutí. Soudce by měl zjistit, zda má obviněný vůbec hlášeno trvalé bydliště, zda se v něm zdržuje, případně zda se zdržuje v jiném místě s úmyslem zdržovat se tam trvale. Pokud obviněný žije

³⁸ ŠÁMALOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 1393-1935.

v bytě, domě či v ubytovně, pak je třeba se zabývat tím, kdo v těchto obydlích žije spolu s obviněným, jaký vliv mohou mít tyto osoby na obviněného, zda obviněného budou pozitivně motivovat či zda jej svedou k porušování pravidel či recidivě. Tento postup však není v trestním řádu prozatím zakotven jako povinnost soudce, a proto může dojít k tomu, že je trest domácího vězení uložen osobě žijící v naprosto nevyhovujících podmínkách s osobami ohrožujícími správný průběh výkonu trestu.³⁹

³⁹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 316.

5 Institut předběžného šetření a uložení trestu domácího vězení

Soud může trest domácího vězení uložit obviněnému, pokud splňuje zákonem stanovené podmínky zmíněné výše. Nelze však tento druh trestu, ostatně jako žádný trest, ukládat naprosto bezhlavě, bez zjištění všech podrobností relevantních pro jeho výkon.

Předtím, než soud uloží pachateli přečinu trest domácího vězení, musí zjistit řadu informací, jako jsou možnost a spolehlivost obviněného dodržet jeho písemný slib plnění podmínek domácího vězení, a to vzhledem k osobě a poměrům obviněného, i mnoho dalších. Tyto informace zjistí především výsledkem obviněného, případně vychází právě z jeho písemného slibu. Některé informace je však potřeba zjistit či ověřit i pomocí probačního úředníka, a to v rámci tzv. předběžného šetření.⁴⁰

5.1 Předběžné šetření

Předběžné šetření je obecně fakultativní postup probačního úředníka v trestním řízení, kterým jsou zjišťovány a ověřovány relevantní skutečnosti v souvislosti s vhodností uložení určitých trestů, jakým je i trest domácího vězení, konkrétnímu pachateli, jehož výsledkem je zpráva, vyhotovená před vydáním rozhodnutí ve věci samé, která obsahuje kladné či záporné stanovisko k uložení trestu domácího vězení konkrétnímu obviněnému a slouží tak soudu k všestrannému objektivnímu a aktuálnímu posouzení osoby pachatele a jeho poměrů. V případě, že chce předseda senátu uložit domácí vězení trestním příkazem, pak je předběžné šetření postup obligatorní (§ 314e odst. 4 TR).⁴¹

Šetření je založeno na osobním kontaktu obviněného a probačního úředníka. Obsahem jednání je zjištění postoje obviněného k jeho trestné činnosti, jeho zájmu

⁴⁰ PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 823; ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. Komentář*. 7 vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3833.

⁴¹ PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 823; ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 367.

na vlastní nápravě, na odčinění způsobených materiálních i nemateriálních škod poškozenému a zjištění jeho stanoviska k uložení trestu domácího vězení (§ 7 odst. 2 ZPMS). Zjišťována je rovněž povaha zaměstnání obviněného, a zda lze souběžně se zaměstnáním trest domácího vězení vykonávat, aniž by docházelo k porušení povinností obviněného. Dle § 34 jednacího řádu může úředník obstarat písemný slib obviněného, také obviněnému upřesňuje podmínky trestu, a zároveň zjišťuje jeho motivaci k řádnému výkonu domácího vězení. Zpráva probačního úředníka může taktéž obsahovat zjištěný zdravotní stav, který by mohl ovlivňovat výkonu trestu, závislosti na návykových látkách či volnočasové aktivity. Součástí může být také výčet polehčujících okolností, ke kterým je soud povinen přihlídnout. Může se jednat například o předchozí vedení řádného života či snaha obžalovaného o odstranění škodlivých následků trestné činnosti apod. Probační úředník dále po schůzce s obviněným ve středisku Probační a mediační služby navštíví obydlí, jež by mohlo být určeno k výkonu domácího vězení. Vstup do obydlí si však v této fázi nesmí žádným způsobem vynucovat. Se svolením obžalovaného probační úředník zjistí, zda v daném obydlí obviněný skutečně žije, jaký je právní vztah obviněného k tomuto obydlí, vede rozpravy s osobami žijícími v tomto obydlí, kdy zjišťuje vazby těchto osob k obviněnému, zda na obviněného budou mít pozitivní vliv a nebude docházet k selhávání obviněného v průběhu výkonu trestu, případně zda nedojde k přílišné zátěži spolužijících osob.^{42 43}

Zdrojem výše popsaného obsahu zprávy probačního úředníka nemusí být jen osobní kontakt s obžalovaným či osobami s ním žijícími. Úředník je oprávněn získávat relevantní informace rovněž od obecního úřadu, v jehož obvodu se nalézá bydliště obžalovaného, od jeho zaměstnavatele a se souhlasem obviněného též od lékaře obviněného či banky, u níž je veden jeho účet.⁴⁴

⁴² Stejný postup je využit i v případě, kdy je probační úředník přibrán až v pozdější fázi trestního řízení, čili buďto po uložení trestu ještě před nabytím právní moci rozhodnutí, nebo až ve fázi nařízení výkonu rozhodnutí. (ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3835 - 3837).

⁴³ Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení, část A, II; PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 823; ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 368, 370; SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 403 – 406; BLANDA, Robert. *Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic?*. České vězeňství, 2010, roč. 6, č. 1, s. 17.

⁴⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 372

Předběžná zpráva probačního úředníka není, kromě případu uložení trestu formou trestního příkazu, povinným nástrojem, který by soud musel využít před uložením trestu domácího vězení, nýbrž velice praktickým a cenným nástrojem pro obstarání podstatných informací, které povedou soudce k názoru, zda bude trest domácího vězení obviněným skutečně řádně vykonáván, nebo bude lepší ihned uložit trest jiný, který s větší pravděpodobností splní svůj účel.⁴⁵

5.2 Uložení trestu domácího vězení

V případě, že soud dojde k závěru, že bude domácí vězení vhodnou sankcí pro obviněného, pak rozsudkem, včetně rozsudku o schválení dohody o vině a trestu, či trestním příkazem tento trest uloží. Domácí vězení lze uložit jako trest samostatný, případně i vedle jiného trestu, ovšem ne vedle trestu obecně prospěšných prací a trestu odnětí svobody, a to ani pokud došlo k podmíněnému odložení výkonu trestu (§ 53 odst. 1 TZ).

Obsah výrokové části lze vyčíst z §§ 60 a 61 TZ. Kromě výroku o uložení trestu je dalšími výroky stanovena i konkrétní výměra trestu a časové úseky, po jejichž dobu bude odsouzený povinen zdržovat se ve svém obydlí. Výrok o náhradním trestu odnětí svobody se již neobjevuje, jelikož je v rámci přeměny na trest odnětí svobody vymezen přímo v zákoně (§ 61 TZ). Rozhodnutí může dále fakultativně obsahovat výroky o přiměřených povinnostech či omezeních, výchovných opatřeních, o povinnostech nahradit škodu, odčinit nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení, i výrok o povolení navštěvovat náboženské akty i ve dnech pracovního klidu a volna. Podrobnosti samotného výkonu jsou však stanoveny až v nařízení výkonu trestu.⁴⁶

Rozhodnutím, podle něhož se má domácí vězení vykonat, může být i usnesení, kterým bylo ve vykonávacím řízení rozhodnuto o přeměně trestu odnětí svobody (§ 57a TZ, § 333b TŘ), obecně prospěšných prací (§65 odst. 2 písm. a) TZ,

⁴⁵ PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 823.

⁴⁶ ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3831, 3832.

§ 344 odst. 2 TŘ) nebo peněžitého trestu (§ 69 odst. 2 písm. a) TZ, § 344 odst. 2 TŘ)
v trest domácího vězení.⁴⁷

⁴⁷ tamtéž, s. 3832.

6 Výkon trestu domácího vězení

6.1 Nařízení výkonu trestu

Trest domácího vězení se dle §§ 315 odst. 3 a 334a TR a § 34b jednacího řádu vykoná na základě nařízení jeho výkonu předsedou senátu či samosoudcem soudu rozhodujícího ve věci v prvním stupni poté, co rozhodnutí, v němž byl trest domácího vězení uložen, nabylo právní moci a vykonatelnosti. Nařízení výkonu trestu, v podobě opatření, stanovuje počátek a místo výkonu trestu domácího vězení a je zasláno odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby. Datum počátku výkonu trestu stanoví předseda s ohledem na možnost odsouzeného zajistit si všechny své záležitosti, ať rodinné či pracovní, a to v obvyklé délce dnů či týdnů. Tato doba může být upravena dle subjektivních potřeb jednotlivých odsouzených, ale nikdy nesmí být natolik dlouhá, aby popírala zásadu rychlosti a bezodkladnosti výkonu trestu, jejíž je výjimkou.⁴⁸

6.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Pojem kontroly výkonu trestu domácího vězení podle § 1 vyhláška o kontrole VTDV obecně spočívá ve vícero činnostech. Například v provádění namátkových kontrol úředníkem Probační a mediační služby, který kontroluje, zda se odsouzený zdržuje v místě určeném a zjišťuje, zda dodržuje stanovená omezení a plní své povinnosti, zda nahrazuje škodu, kterou trestným činem způsobil, a jestli plní uložená výchovná opatření v případě osob mladistvých. Výkon kontroly spočívá též v případném užití elektronického kontrolního systému, ve vedení dokumentace o všech úkonech spojených s kontrolou, v prověřování důvodů porušení podmínek trestu a také v informování soudu o porušení podmínek výkonu trestu, neplnění přiměřených omezení a přiměřených povinností nebo neplnění výchovných opatření uložených soudem.

⁴⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 325; ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3838, 3840.

6.2.1 Způsoby kontroly

První způsoby kontroly odsouzeného spočívaly především v namátkových kontrolách povolánymi osobami v místě, kde se odsouzený měl zdržovat. K této metodě se přidala také hlasová kontrola za pomoci pevné telefonní linky, kdy bylo v době povinnosti zdržovat se na určeném místě voláno odsouzenému, zda se na tomto místě skutečně nachází. Tyto metody, respektive jejich výsledky, však nebyly, a ani dnes nejsou příliš věrohodné, vzhledem k tomu, že fyzická kontrola u odsouzeného doma mohla spočívat v náhodě, že se na daném místě odsouzený opravdu zdržoval a u telefonní kontroly pak mohl být hlas odsouzeného suplován jinou osobou, když bylo jisté náročné hlasové odlišnosti v některých případech rozpoznat. Z důvodu absence vysoké míry jistoty, zda odsouzený plní své povinnosti mu uložené rozhodnutím soudu, tyto metody v některých státech zcela nahradil mnohonásobně efektivnější elektronický systém monitorování pohybu, který je schopen zajistit přesvědčivé důkazy o plnění či neplnění povinností odsouzeným, a to v podobě podložených údajů o pohybu odsouzeného a jeho výskytu v určité časové úseky. Původní metody získaly spíše doplňkový charakter, případně zůstaly v praxi tam, kde není stát schopen zajistit spolehlivější metodu kontroly za pomoci moderních technologií.⁴⁹

Zákonná úprava kontroly výkonu trestu domácího vězení je zmíněna v § 334b TŘ. Zákon uvádí, že kontrolu „zajišťuje Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného, nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem.“ Kontrola, zda odsouzený řádně vykonává trest domácího vězení, a to v ohledu, zda se zdržuje v určeném místě ve stanovenou dobu, probíhá vždy pod dohledem Probační a mediační služby. Konkrétně se může realizovat dvěma základními způsoby, a to buďto namátkovými kontrolami probačního pracovníka v místě, kde se má odsouzený zdržovat, nebo pomocí moderní technologie, elektronického monitoringu. Navzájem se tyto možnosti kontroly nevylučují, což zdůrazňuje i § 8 vyhlášky o kontrole VTDV, a ani se vylučovat nemohou, jelikož ostatní povinnosti a

⁴⁹ NAVRÁTILOVÁ, In JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 376; ŠČERBA, Filip. *Právní úprava nových alternativních trestů*. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku: Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny*. Praha: Leges, 2009, s. 59.

omezení uložené vedle trestu hlavního nemohou být kontrolovány jinak, než s využitím lidského faktoru.⁵⁰

Česká právní úprava tedy do budoucna počítá i se zavedením elektronického monitoringu delikventa a je výslovně připravena k zavedení elektronického monitorovacího systému, jenž bude moci být provozován nejen složkami státní moci, nýbrž rovněž soukromými osobami, jelikož je v zákoně použit termín „*provozovatel elektronického kontrolního systému*“.⁵¹ O prvotních pokusech využití elektronických náramků v České republice bude pojednáno dále v kapitole 6.2.3.3.

6.2.2 Činnost pracovníků Probační a mediační služby a jejich namátkové kontroly

V dnešní době je v České republice v plném rozsahu využívána pouze metoda namátkových kontrol vykonávaných pracovníky Probační a mediační služby. Práce probačního úředníka může začít již ve fázi nalézacího řízení, případně i přípravného řízení, pokud chce státní zástupce navrhnout uložení trestu domácího vězení nebo jej zanesse do dohody o vině a trestu. Pokud služby probačního úředníka využity nebyly, obligatorně dochází k jeho zapojení po právní moci rozhodnutí ukládající odsouzenému domácí vězení. Pracovník pak postupuje podobně, jako je popsáno v kapitole 5.1.⁵²

Po nařízení výkonu trestu nebo trestního opatření domácího vězení se pracovník Probační a mediační služby dostává do nejdůležitější role, a to do role kontrolora správného vykonávání trestu. Frekvence osobních návštěv v místě výkonu trestu, o nichž je vždy sepisován záznam dle § 5 vyhlášky o kontrole VTDV, je úředníkem stanovena na základě vlastního zhodnocení rizik maření výkonu trestu, průměrně i 11x za měsíc, nejméně však třikrát do měsíce. Četnost kontrol je na počátku výkonu trestu vyšší, jelikož mohou nastat problémy s přivyknutím si na nový

⁵⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 326, 327; VÁLKOVÁ, KUČHTA a kol: *Základy kriminologie...*, s. 292.

⁵¹ ŠČERBA: *Právní úprava nových ...*, s. 60; ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 329.

⁵² ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 365; ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3834.

režim a stále může přetrvávat pocit křivdy, nespravedlnosti a vzdoru vůči uloženému trestu.⁵³

Nahodilé kontroly mohou být provedeny jak během dne, například v době pracovního volna, okolo večerní hodiny, kdy má odsouzený povinnost vrátit se do bydliště, v ranních hodinách před opuštěním obydlí, tak rovněž i v průběhu noci. Pracovník nejprve zvoní na domovní zvonek či klepe na dveře. Pokud nikdo neotevřít, pak volá na předem sdělené telefonní číslo odsouzeného či osoby jemu blízké. Probační úředník je při kontrolách oprávněn dle § 4 odst. 1 vyhlášky o kontrole VTDV vstupovat do obydlí odsouzeného a dohlížet na to, zda jsou dodržována i uložená omezení například v podobě zákazu požívání alkoholických nápojů a jiných omamných a psychotropních látek, a to pomocí technických zařízení. Odsouzený má povinnost při kontrolách spolupracovat, což zahrnuje i umožnění vstupu do obydlí. Při kontrolách může být probační pracovník doprovázen Policií České republiky, ta však nemá oprávnění ke vstupu, pokud kontrola probíhá bez problémů. Osobní kontroly mohou být doplněny též telefonním spojením s odsouzeným pomocí pevné linky či s využitím počítačových komunikačních programů a webové kamery.⁵⁴

Při jakémkoli porušení výkonu trestu úředník Probační a mediační služby kontaktuje odsouzeného a zjišťuje, z jakého důvodu došlo k porušení stanovených podmínek, čili zda nedošlo k porušení z důvodu předvídaných zákonem. Odsouzený je povinen předložit relevantní důkazy k prokázání jeho tvrzení. V případě, že odsouzený neprokáže zákonné důvody pro nedodržení podmínek výkonu trestu, hlásí pracovník toto porušení neprodleně soudu, jenž nařídil výkon trestu domácího vězení (§ 6 odst. 1 a 2 vyhlášky o kontrole VTDV, § 334c TŘ). Soud pak může dle § 334g TŘ ex offio nebo na návrh pracovníka Probační a mediační služby přeměnit trest domácího vězení na trest odnětí svobody.⁵⁵

⁵³ Pokyn ředitele..., část C, I; BLANDA: *Odstraní elektronické náramky...*, s. 16; ZEMAN, Bohumil. *Domácí vězení „šidí“ málokdo*. MF Dnes, Karlovarský kraj, 20. února 2012, s. 3.

⁵⁴ ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3848; BLANDA: *Odstraní elektronické náramky...*, s. 16; ZEMAN: *Domácí vězení „šidí“...*, s. 3.

⁵⁵ Pokyn ředitele..., část C, II; ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 367; BLANDA: *Odstraní elektronické náramky...*, s. 16.

Jak lze tedy dovést, důležitost Probační a mediační služby při realizaci kontroly výkonu trestu domácího vězení je značná, ovšem i přes veškerou snahu nemohou probační pracovníci zajistit natolik efektivní kontrolu výkonu tohoto trestu, aby mohlo být domácí vězení jako alternativní trest v České republice ukládáno v plné míře bez obav ze zneužívání této alternativy.

6.2.3 Elektronický monitoring

Elektronický monitoring neboli elektronické sledování je pojem, který je spojen s výkonem kontroly nad odsouzeným při plnění jeho povinností zdržovat se na určeném místě v rámci trestu domácího vězení či jiných alternativních trestů, vazby apod. Metoda je ve světě užívána od začátku 80. let 20. století a umožňuje dva způsoby kontroly – buďto skrze elektronický náramek spojený s řídicí jednotkou v bytě odsouzeného nebo prostřednictvím vysílacího zařízení upevněného pouze na jeho těle.⁵⁶

Česká právní úprava do budoucna možnost využití elektronického sledování předvídá. Kontrola výkonu trestu domácího vězení zajišťovaná Probační a mediační službou ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému by měla spočívat ve více činnostech, které jsou v § 7 odst. 1 vyhlášky o kontrole VTDV uvedeny jen demonstrativně. Jedná se o instalaci a deinstalaci elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení a upevnění či odejmutí technického zařízení na nebo z těla odsouzeného, dále pojem kontroly zahrnuje poučení odsouzeného o fungování elektronického kontrolního systému a o nepřípustnosti jakýchkoli zásahů do tohoto systému ze strany odsouzeného i dalších neoprávněných osob. Rovněž obsahuje sledování odsouzeného v určeném místě po stanovenou dobu a možnost prověření dostupnosti a funkčnosti elektronického kontrolního systému, a v neposlední řadě také evidenci zaznamenaných případů nepřítomnosti odsouzeného v místě a čase výkonu trestu domácího vězení.

Pro to, aby celý systém mohl řádně fungovat, je nutné, aby odsouzený vyvinul veškerou možnou součinnost a spolupracoval jak se zástupcem provozovatele monitorovacího zařízení, tak i s probačním úředníkem. Součinnost spočívá, jak je

⁵⁶ NAVRÁTILOVÁ, In JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 375, 376.

uvedeno v § 7 odst. 2 vyhlášky o kontrole VTDV, mimo jiné stejně jako u namátkových kontrol v umožnění přístupu do obydlí odsouzeného, ovšem zde především za účelem instalace či odinstalování sledovacího zařízení, ať už v obydlí odsouzeného nebo přímo na tělo odsouzeného, dále též pro výkon kontroly a údržby zařízení. Součinnost odsouzeného spočívá rovněž ve stvrzení převzetí sledovacího zařízení svým podpisem na předávacím protokolu⁵⁷, i ve strpění umístění a nošení náramku na svém těle po celou dobu výkonu trestu.

6.2.3.1 Elektronický náramek s řídicí jednotkou

Tato metoda monitoringu pohybu odsouzeného spočívá v umístění plastového náramku s elektrickým obvodem na tělo odsouzeného, nejčastěji na jeho kotník, případně zápěstí. Součástí tohoto náramku je zařízení o velikosti hodinek neustále vysílající signály, jež zachycuje řídicí jednotka umístěná v místě, kde se má odsouzený zdržovat. Tato řídicí jednotka obsahuje vysílačku a zjednodušenou podobu pevné telefonní linky.⁵⁸

Kontrola pak spočívá v tom, že pokud se odsouzený zdržuje na určeném místě, v dosahu řídicí jednotky, pak tato vysílá v pravidelných několika minutových intervalech signál do počítače kontrolního střediska, kde se tyto informace ukládají. Ovšem v případě, že se odsouzený vzdálí od určeného místa, čili dojde k přerušení spojení mezi náramkem a řídicí jednotkou, v době, kdy nemá povoleno vzdálit se z místa určeného při nařízení výkonu trestu, nebo pokud se pokusí zařízení z těla sundat, řídicí jednotka ihned vyšle signál o této skutečnosti kontrolnímu středisku, které musí nastalou situaci vyhodnotit. Zaměstnanec kontrolního střediska se pokusí telefonicky spojit s odsouzeným a zjistit příčinu poruchy, a zároveň ihned vyšle na místo svého pracovníka či příslušníka městské policie. V závislosti na míře zavinění či recidivě se o případném porušení povinností informuje buďto probační úředník nebo přímo soud, kteří rozhodnou o dalším postupu reflektujícím chování odsouzeného. Odsouzenému, který porušil své povinnosti, tak může být domácí

⁵⁷ Pozn. Předávací protokol obsahuje mimo jiné poučení o užívání daného zařízení a podepisuje jej kromě odsouzeného rovněž zástupce provozovatele monitorovacího systému i příslušný probační úředník. Probační úředník je povinen stejnopis tohoto protokolu poskytnout i soudu, jenž rozhodl o nařízení výkonu trestu domácího vězení. (Vyhláška o kontrole výkonu trestu domácího vězení (§ 7).

⁵⁸ NAVRÁTILOVÁ, In JELÍNEK: *Trestní právo...*, s. 376.

vězení přeměněno na trest odnětí svobody. Tento způsob kontroly výkonu trestu domácího vězení je velmi efektivní a v praxi se osvědčuje ve stále větší míře.⁵⁹

Vedle zmíněného aktivního systému sledování existuje též pasivní systém, který spočívá v navazování telefonního spojení počítačem, a to v časových intervalech přesně stanovených nebo i náhodných. Odsouzený musí zmíněné telefonáty přijímat a potvrzovat přítomnost na určeném místě pomocí zařízení sloužícího k rozluštění kódu, jenž má umístěno na svém těle.⁶⁰

6.2.3.2 Mobilní vysílací zařízení

Jak již název samotného zařízení napovídá, druhým způsobem elektronického monitoringu je zařízení, jež se opět upevňuje na tělo delikventa, ovšem není již propojeno s jednotkou umístěnou v jeho bytě, nýbrž přímo vysílá souřadnice GPS (*Global Positioning System*), podle nichž může středisko provozovatele elektronické kontroly přesně v reálném čase lokalizovat aktuální polohu odsouzeného i jeho pohyb kdekoli na mapě.⁶¹

Tento způsob kontroly je vhodný především pro osoby podmíněně propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody nebo z výkonu vazby. Propuštění jsou sice na svobodě, ale zůstávají pod neustálým dohledem. Výhodou je nejen možnost sledovat pohyb odsouzeného či obviněného, a s ní spojená efektivita kontroly i mimo vězeňské zařízení, ale rovněž, stejně jako u aktivního či pasivního monitoringu, nižší finanční nákladnost než jaká je při výkonu trestu odnětí svobody či vazby ve vězeňském zařízení. Elektronická kontrola za pomoci GPS zařízení by mohla stát přibližně 300 Kč za den na jednu osobu, přičemž je možné uložit povinnost zčásti se podílet na hrazení těchto nákladů.⁶²

⁵⁹ KRAHL, Matthias. *Elektronicky hlídané domácí vězení*; Přeložila Marcela DIETSCHOVÁ. Právní rozhledy, 1998, roč. 6, č. 5, s. 229.

⁶⁰ tamtéž, s. 230.

⁶¹ ŽATECKÁ, Eva. Zamyšlení nad trestem domácího vězení v novém trestním zákoníku. In PŘEPECHALOVÁ, Kateřina, HRUŠÁKOVÁ Milana. *Milníky práva ve střeoevropském prostoru*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009, s. 874; BLANDA: *Odstraní elektronické náramky...*, s. 17.

⁶² BLANDA: *Odstraní elektronické náramky...*, s. 17.

6.2.3.3 První pokusy o zavedení elektronického monitoringu v České republice

V České republice byl novým trestním zákoníkem zaveden trest domácího vězení, aniž by byla efektivně zajištěna kontrola výkonu tohoto trestu tak, aby mohla být tato alternativa ukládána v hojné míře a splňovala tak očekávaná pozitiva. V mnoha jiných zemích, stejně i ve Francii, byly před zavedením nové právní úpravy realizovány experimenty, jež měly nový trest podrobit zhodnocení, zda je připraven pro aplikaci, ať se jedná o právní úpravu, tak i o faktickou funkčnost celého systému, včetně systému výkonu trestu a jeho kontroly, v praxi. Není tedy divu, že české soudy povětšinou odmítají ukládat trest domácího vězení, když vědí, že nemůže být realizována efektivní kontrola nad výkonem tohoto trestu.⁶³

Ve snaze dosáhnout častější aplikace trestu domácího vězení byl v červenci roku 2012 spuštěn projekt *Elektronický monitoring odsouzených* spočívající ve zkušebním testování 25 elektronických náramků s pevnými základnami pro umístění v obydlí odsouzeného pronajatých od soukromé společnosti. Náramky fungující na principu radiofrekvenční technologie byly postupně umístěny na těla 47 osob, z toho 43 odsouzených k trestu domácího vězení nebo osob podmíněně propuštěných, jímž bylo uloženo opatření obdobné domácímu vězení, a to s jejich souhlasem. Pět odsouzených režim porušilo, trestem pro ně bylo však jen, z důvodu dobrovolnosti, vyřazení z projektu a obnovení namátkových kontrol. Do projektu se fyzicky zapojili i čtyři dobrovolníci z Probační a mediační služby, kteří testovali především různé formy pokusu o maření systému kontroly. Zkušební provoz trval od začátku července do konce listopadu a byl prováděn ve všech osmi soudních krajích České republiky.⁶⁴

Po skončení zkušebního provozu byl celý projekt vyhodnocen velmi kladně. Náramky splnili požadavky technické funkčnosti i odolnosti, i finanční nákladnosti, když náklady na jeden den monitoringu domácího vězení dosáhly 165 Kč.⁶⁵ Zároveň

⁶³ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 328, 329.

⁶⁴ SKÁCEL, Jan. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“* [online]. Probační a mediační služba České republiky, [cit. 17. července 2013]. Dostupné na https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf.

⁶⁵ Pozn. Nízkonákladovost elektronického monitoringu oproti běžnému výkonu trestu ve vězení se dala očekávat i s ohledem ke kladným zkušenostem v jiných zemích. Francie například v roce 2009 vyčíslila náklady na jednoho vězně v běžném výkonu trestu na 83,86 €, odsouzeného v režimu *la semi* – *liberté* na 58,90 € a odsouzeného v domácím vězení na 11,89 €. (*Le placement sous surveillance électronique: Avec le bracelet électronique, le système pénitentiaire se modernise* [online]. Ministère

však bylo potvrzeno, že i v případě zavedení elektronického monitoringu bude přítomnost lidského faktoru v podobě probačního úředníka nezbytná, a to co se týče předběžného šetření, namátkových kontrol i osobní nápomoci odsouzenému.⁶⁶

Ministerstvo spravedlnosti se tedy rozhodlo, že tento systém v budoucnu zavede do praxe české trestní justice. Provozovatelem systému se stane Probační a mediační služba z důvodu úspornosti finančních prostředků. Konkrétní termín zavedení nového systému však znám prozatím není. Připravovaná veřejná zakázka na dodávku elektronických náramků byla zrušena, jelikož amnestie prezidenta republiky z 1. ledna 2013 prominula všechny tresty domácího vězení. Není tak dostatek osob vhodných pro tento typ trestu a pro zavedení moderního způsobu kontroly.⁶⁷

6.3 Upuštění od výkonu trestu domácího vězení, jeho odklad, přerušení a změna

Institut upuštění od výkonu trestu upravený v § 334f TŘ je fakultativním nástrojem spočívajícím v rezignaci státu na splnění povinnosti uložené pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu v zákonem stanovených případech. Jedná se o případy uvedené v odst. 1, 2 a 4 § 334f TŘ, kdy odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny či předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu, dále jestliže byl nebo má být vyhoštěn ze země (nikoli však v případě občanů České republiky), případně pokud je zjištěno, že odsouzený trpí nevléčitelnou životu nebezpečnou chorobou (např. pokročilé stádium AIDS) nebo nevléčitelnou duševní nemocí (např. Schizofrenie) či z jiných obdobně závažných důvodů (např. péče o osobu blízkou trpící zmíněnými nemocemi). V případě, že k vydání, předání nebo vyhoštění nedojde nebo pokud se osoba vrátí do České

de la Justice, 15. července 2011 [cit. 12. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/placement-sous-surveillance-electronique-22563.html>>).

⁶⁶ SKÁCEL: *Závěrečná zpráva ...*; ADU. *Testy náramků pro vězně se osvědčily, ministerstvo je asi zavede* [online]. Čt 24, 6. prosince 2012 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/206562-testy-naramku-pro-vezne-se-osvedcily-ministerstvo-je-asi-zavede/>> .

⁶⁷ SKÁCEL: *Závěrečná zpráva ...*; *Přímý důsledek amnestie: měníme plány na elektronický monitoring odsouzených* [online]. Probační a mediační služba České republiky, 29. dubna 2013 [cit. 19. července 2013]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?Strana=1>.

republiky, pak soud obligatorně rozhodne, že se celý trest nebo jeho zbytek vykoná (§ 334f odst. 3 TŘ).⁶⁸

Výkon trestu může být také dle § 334d odst. 1 TŘ z důležitých důvodů před započítáním výkonu odložen či v průběhu přerušeno, a to po dobu, kdy tyto důležité důvody trvají. Po uplynutí stanovené doby nebo až pominou důvody pro vydání rozhodnutí, předseda senátu odklad či přerušeno usnesením odvolá, a to bezodkladně poté, co se o skutečnostech dozvěděl (§ 334d odst. 2 TŘ). Doba, po kterou byl výkon trestu odložen či přerušeno, se však dle odst. 3 § 334d TŘ nemůže započítat do celkové doby výkonu trestu.

V praxi může soud povolit odklad či přerušeno například v případě dlouhodobé hospitalizace odsouzeného, pracovní cesty v rámci zaměstnání, z důvodu nutnosti zajištění osobních záležitostí či vůbec z důvodu zajištění či opatření obydlí, ve kterém může být domácí vězení vykonáno, pokud došlo například v průběhu výkonu k vykazání z obydlí. K odložení výkonu trestu domácího vězení může dojít také z důvodu nutnosti přednostního výkonu trestu odnětí svobody či ochranného léčení ústavní formy apod.⁶⁹

Trestní řád v § 334e odst. 1 počítá i s tím, že může v průběhu výkonu trestu domácího vězení dojít ke vzniku důležitých okolností, které zapříčiní potřebu změny podmínek stanovených soudem. Nutnost obměny podmínek se může týkat obydlí, v němž je domácí vězení vykonáváno (pokud lze ve výkonu pokračovat na jiném místě, jinak by přicházelo v úvahu pouze přerušeno výkonu trestu), také časového rozložení povinnosti zdržovat se v místě určeném soudem, a rovněž i uložených povinností a omezení či výchovných opatření. § 334e odst. 1 TŘ však výslovně stanoví zásadu *reformatio in peius*, když nepřipouští změnu počtu hodin a rozsahu povinností či omezení k neprospěchu odsouzeného.⁷⁰

Mezi konkrétní případy odůvodněné potřeby úpravy podmínek patří podstatná změna rodinných poměrů, skončení nájemního či podnájemního vztahu nebo podstatné zhoršení technického stavu stavby, v němž se nachází místo určené k výkonu trestu. Dále získání nového zaměstnání s jiným časovým rozpořádáním

⁶⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 330; ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3864, 3867.

⁶⁹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 330; ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3854, 3855.

⁷⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 331; ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3858, 3861.

pracovní doby či změna místa pracoviště, a také vydání rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí dle § 44 a násl. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, nebo předběžného opatření dle § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Co se týče uložených povinností a omezení, pak například po narovnání vztahů mezi odsouzeným a poškozeným již nebude ze strany poškozeného vyžadována veřejná omluva, nebo po nastoupení do zaměstnání ve vystudovaném oboru již zanikne nutnost navštěvovat rekvalifikační kurzy.⁷¹

Ve všech uvedených případech zákon počítá také s opravným prostředkem v podobě stížnosti s odkladným účinkem (odklad a přerušení § 334d odst. 4 TŘ, změna § 334e odst. 2 TŘ). Výjimka se však vyskytuje u upuštění od výkonu trestu, kdy zákon v § 334f odst. 5 TŘ umožňuje podat stížnost pouze v případech týkajících se závažných nemocích.

⁷¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 331; ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3860.

7 Přeměna trestu domácího vězení na trest odnětí svobody

Právní úprava domácího vězení předvídá případy, kdy odsouzený jemu uložený trest domácího vězení nevykonává řádně nebo včas, případně jej nevykoná vůbec. Trestní zákoník (§ 61) a trestní řád (§ 334g) pak dávají předsedovi senátu či samosoudci soudu 1. stupně možnost, nikoli povinnost, po řádném a komplexním zhodnocení celého průběhu výkonu trestu ex offio nebo na návrh probačního úředníka přeměnit uložený trest domácího vězení nebo jeho zbytek na trest odnětí svobody, a to i během doby stanovené pro výkon domácího vězení. Soud zároveň rozhodne i o způsobu výkonu trestu odnětí svobody. Proti usnesení, vydaném ve veřejném zasedání, je dle § 334g odst. 2 TŘ přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.⁷²

Pro přeměnu trestu domácího vězení zákon upravuje v § 61 TZ taxativní výčet případů, mezi něž patří vyhýbání se nástupu výkonu trestu, porušení sjednaných podmínek výkonu trestu bez závažných důvodů, maření výkonu trestu nebo zaviněné nevykonávání uloženého trestu ve stanovené době. Aby však mohl soud rozhodnout o přeměně domácího vězení na trest odnětí svobody, musí dojít k výše popsaným zákonným skutečnostem v době od právní moci odsuzujícího rozhodnutí, jímž byl trest domácího vězení uložen, do doby skončení výkonu trestu domácího vězení. Zákon ale neupravuje dobu, v jejímž průběhu mohou být zjišťovány důvody pro přeměnu nebo během níž může být vydáno rozhodnutí o přeměně trestu. Z tohoto důvodu se použije obecná promlčecí lhůta upravená v § 94 odst. 1 písm. d) TZ, tedy pět let.⁷³

Pro představu je vhodné uvést konkrétní případy zákonných důvodů pro přeměnu trestu. Vyhýbáním se nástupu trestu se rozumí případ, kdy pravomocně odsouzený, aniž by mu v tom bránila jakákoli ze zákonných překážek uvedených v § 60 odst. 3 TZ či § 334a odst. 2 TŘ, bez ohlášení soudu nebo probačnímu úředníkovi změni místo svého trvalého pobytu či místo, kde se zdržuje, případně se z takových míst na delší dobu vzdálí. Tímto tedy dochází k bezdůvodnému a svévolnému

⁷² PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 832; ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3871.

⁷³ PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 832

oddalování zahájení výkonu trestu. V průběhu výkonu domácího vězení může odsouzený zavdat příčinu pro přeměnu trestu tím, že se nezdržuje ve stanovenou dobu na určeném místě nebo záměrně porušuje povinnosti, omezení či výchovná opatření jemu uložené soudem. Jiné maření výkonu trestu lze spatřovat především v neochotě spolupracovat s probačním úředníkem či zástupcem provozovatele elektronického monitorovacího systému i jiným osobami zainteresovanými do výkonu trestu domácího vězení. Maření může spočívat kupříkladu v zabránění vstupu do určeného obydlí či neposkytnutí součinnosti při umístování sledovacího zařízení na tělo odsouzeného. Poslední alternativa, tedy zaviněné nevykonávání uloženého trestu ve stanovenou dobu, tedy po stanovenou dobu výkonu domácího vězení, zahrnuje například případy, kdy odsouzený po částečném výkonu trestu odmítne v tomto výkonu pokračovat. Na projevu této skutečnosti již nezáleží, může ji demonstrovat úmyslným vzdálením se z místa určeného pro výkon trestu či neposkytnutím potřebné součinnosti.⁷⁴

Výše popsané konkrétní případy nezahrnují nevedení řádného života jako okolnost, pro níž lze přeměnit trest domácího vězení v trest odnětí svobody, a to nikoli jako důsledek opomenutí, nýbrž z důvodu absence této skutečnosti v zákonné úpravě. Povinnost vést po dobu výkonu trestu domácího vězení řádný život, čili nepáchat například další trestnou činnost, absentuje v právní úpravě trestu domácího vězení již od počátku uvedení této úpravy v platnost a účinnost a přetrvává i po začlenění několika novel. Zvláštností je tato skutečnost jednak pro logické argumenty nutnosti existence této okolnosti v zákoně, ale rovněž proto, že povinnost vést řádný život je uvedena u podobné alternativy k odnětí svobody, u trestu obecně prospěšných prací. Důsledkem této nepřesnosti je fakt, že pokud odsouzený spáchá nový trestný čin, pak je za tento souzen zvlášť v samostatném trestním řízení a je mu uložen nový trest, ovšem trest domácího vězení zůstává stále v platnosti a musí být pokračováno v jeho výkonu, jelikož nebyly dány důvody pro přeměnu tohoto alternativního trestu na trest odnětí svobody.⁷⁵ Dosavadní znění tedy není vyhovující a bylo by vhodné tento nedostatek odstranit v případné novele trestního zákoníku. Inspirovat se lze právě ve francouzské právní úpravě.

⁷⁴ PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 833, 834

⁷⁵ PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 834; ŠČERBA: *Alternativní tresty a opatření ...*, s. 321, 322; ŠČERBA: *Trest domácího vězení...*, s. 4.

Pokud se soud rozhodne přistoupit k možnosti přeměny trestu domácího vězení, pak jedinou alternativou je uložení trestu odnětí svobody, a to vždy ve formě nepodmíněné. V rozhodnutí pak musí být stanoven způsob výkonu trestu odnětí svobody, tedy typ věznice, kde má být odsouzený zařazen, a jeho délka. TZ v § 61 upravuje rozsah nového trestu odnětí svobody, a to tak, že každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody. To tedy znamená, že pokud odsouzený nenastoupí výkon trestu domácího vězení, čili nevykoná ani jediný den, pak může soud uložit trest odnětí svobody v maximální výměře dvou let, příp. jednoho roku, pokud byl trest uložen trestním příkazem, tedy ve výměře, kterou lze uplatnit pro samotný trest domácího vězení. Důležité je na tomto místě upozornit, že zahájení řízení o přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody není překážkou pro pokračování ve výkonu trestu domácího vězení. Soud tedy musí správně přepočítat skutečně nevykonanou část trestu domácího vězení. V důsledku pak tento nedostatek může vést i k tomu, že vzhledem k určité délce řízení o přeměně může být výsledný přeměněný trest v řádu i jen několika dnů.⁷⁶

Přeměna trestu domácího vězení na trest odnětí svobody je novou úpravou, která zastoupila úpravu náhradního trestu odnětí svobody platnou do konce listopadu roku 2011. Pozitivum této nové úpravy je spatřováno v proporcionalitě, která spočívá v zohlednění doby, po kterou bylo domácí vězení vykonáváno řádně. Dlouhodobý řádný výkon se tak projeví v kratší době přeměněného trestu odnětí svobody. Negativum však spočívá v tom, že k přeměně trestu v praxi nedojde ihned po sebemenším porušení podmínek výkonu trestu. Musí být zahájeno řízení o přeměně, během jehož průběhu nedochází k přerušení výkonu trestu domácího vězení, a tak se výkon trestu domácího vězení po tuto dobu započítává do doby řádného výkonu.

77

⁷⁶ PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 834, 835; ŘÍHA, In ŠÁMAL: *Trestní řád ...*, s. 3870.

⁷⁷ ŠČERBA: *Trest domácího vězení...*, s. 3, 4;

7.1 Přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení

Přestože jsem si plně vědoma faktu, že nelze směřovat institut přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody jakožto sankce za nedodržování podmínek domácího vězení, s přeměnou trestu odnětí svobody na trest domácího vězení jakožto institutu poskytujícího pro odsouzeného lepší podmínky, rozhodla jsem se oba instituty popsat v jediné kapitole, když mám za to, že pro institut přeměny odnětí svobody na domácí vězení není v členění mé práce vhodnějšího místa a svým rozsahem se nehodí ani pro vyčlenění do samostatné kapitoly. Navíc je na tím i prezentována úzká spojitost mezi oběma druhy trestu.

Přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení, uvedená v § 57a TZ, byla zavedena zákonem č. 390/2012 Sb. s účinností ke konci roku 2012. Institut spočívá v možnosti přeměny zbytku nepodmíněného trestu odnětí svobody na trest domácího vězení v případě splnění zákonem stanovených podmínek. Těmito podmínkami jsou spáchání přečinu, výkon poloviny uloženého nebo rozhodnutím prezidenta republiky zmírněného trestu odnětí svobody, prokázání polepšení zejména vzorným chováním i plněním svých povinností a předpoklad vedení řádného života v budoucnu. Tento nový způsob přeměny na domácí vězení již koresponduje s francouzskou právní úpravou, jak je uvedeno i v kapitole 10.1.1.

Jedná se o fakultativní postup, při němž může soud dle § 333b odst. 1 TŘ rozhodnout o přeměně na trest domácího vězení buďto na návrh státního zástupce či ředitele věznice nebo na žádost odsouzeného, ale i bez této žádosti. Proti rozhodnutí soudu pak lze podat stížnost s odkladným účinkem (§ 333b odst. 2 TŘ).

Pro přepočítání rozsahu přeměněného trestu se užívá stejný princip jako u přeměny domácího vězení na trest odnětí svobody, tedy že každý den nevykonaného zbytku trestu odnětí svobody se počítá za jeden den trestu domácího vězení. Odlišnost však spočívá v dovětku ustanovení § 57a TZ za středníkem, který říká, že soud maximální výměrou trestu uvedenou v § 60 odst. 1 TZ, tedy 2 léta, není vázán. V praxi se však takto přepočtená délka trestu může vyšplhat na maximální hranici 2 let a 6 měsíců, když bychom počítali s variantou uložení pětiletého trestu odnětí svobody, čili nejvyšší výměry stanovené pro přečiny. Nejeví se mi však jako příliš odůvodněné měnit maximální výměru téhož trestu, navíc když se jedná o vcelku zanedbatelnou délku půl roku.

Tato varianta přeměny je jakousi obdobou podmíněného propuštění s povinností zdržovat se v určené době ve svém obydlí nebo jeho části (§ 89 odst. 1 TZ), čili v domácím vězení jak se, zcela zbytečně, musí dovozovat. Rozdíl však především tkví v tom, že u podmíněného propuštění zákon v § 88 odst. 1 písm. a), b) a odst. 2 dovoluje propustit odsouzeného po výkonu poloviny či třetiny trestu nebo v případě přečinu i dříve. U přeměny zákon nepřipouští jinou časovou podmínku, než je vykonání poloviny trestu. Odlišnost lze pak spatřovat i v tom, že u přeměny na domácí vězení nepostačí poskytnutí záruky, kterou předvídá zákon u podmíněného propuštění, pokud si soud není stoprocentně jist, že odsouzený povede řádný život bez určité pomoci (§ 88 odst. 1 TZ).

V dalších komparačních souvislostech odkazují na kapitolu 10.1.1.

8 Domáci vězení ve Francii - *le placement sous surveillance électronique*

8.1 Právní úprava

Do francouzského právního řádu byl institut domácího vězení inspirovaný anglosaskou tradicí zanesen dříve než v České republice, a to zákonem č. 97-1159 ze dne 19. prosince 1997 týkajícím se elektronického dohledu. Z důvodu materiálních obtíží aplikace, a rovněž z důvodu odporu projeveného především ze strany praktiků z oblasti soudnictví a vězeňství (soudci ukládající tresty, probační úředníci apod.) bylo domácí vězení využíváno pouze pro experimentální účely. Až po nastudování dalších technických systémů využívaných v zahraničí bylo v roce 2000 rozhodnuto o jeho užívání v praxi, ovšem zpočátku jen v maximální délce trvání tří měsíců. V roce 2002 byla působnost ukládání domácího vězení v zákoně rozšířena s očekáváním, že v roce 2006 již bude dosaženo hranice 3000 uložených trestů domácího vězení.⁷⁸ Záměr Francie byl v roce 2006 dosažen ve větším rozsahu, než se očekávalo. Následný vývoj ukládání domácího vězení je uveden v kapitole 12.3.

Jak již bylo avizováno na počátku práce, domácí vězení ve Francii není pojímáno dle právní úpravy jako klasická alternativa k trestu odnětí svobody, jako je tomu v naší zemi. Ve francouzské úpravě je domácí vězení považováno za způsob personalizace trestu odnětí svobody upravený čl. 132-26-1 CP vedle *la semi-liberté*, o níž bude zmínka níže. Ve francouzském trestním zákoníku jsou upraveny podmínky pro uložení domácího vězení, důvody, pro které je ukládáno, problematika souhlasu, obsah i další povinnosti a omezení, která mohou být pachateli uložena. Zákon však obsahuje mnohé odkazy na další ustanovení CP, která se k domácímu vězení vztahují.⁷⁹

Výkon domácího vězení je následně upraven v Code de procédure pénale (dále jen „CPP“) v článku 723-7 a násl. a R57-10 a násl. Úprava je však opět rozprostřena po celém zákoně, nejčastěji spolu s *la semi-liberté* a jinými instituty. Konkrétně francouzský trestní řád upravuje problematiku odsouzených, jimž může

⁷⁸ BEZIZ-AYACHE: *Dictionnaire de la Sanction Pénale...*, s. 125; LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, s. 776

⁷⁹ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, s. 390

být domácí vězení uloženo, maximální délku, způsob kontroly výkonu i důvody zrušení domácího vězení.

8.2 Obsah *le placement sous surveillance électronique* a podmínky jeho uložení

8.2.1 Obsahové vymezení

Domácí vězení ve své podstatě spočívá jak dle české, tak dle francouzské právní úpravy, v tomtéž. Code pénal domácí vězení definuje jako zákaz opustit obydlí nebo jiné soudem stanovené místo v čase určeném pro jeho výkon. Soud pak při stanovení místa a časových period přihlíží podobně jako u nás k výkonu povolání, k odbornému vzdělávání, vyučování, výkonu stáže či dočasné práce, i k sociálnímu zařazení, účasti obviněného na životě rodiny či potřebě lékařské péče (132-26-2 CP). Domácí vězení dle francouzské úpravy může být ale uloženo, na rozdíl od české podoby, v maximální délce jednoho roku.⁸⁰

I dle francouzské právní úpravy může soud uložit vedle domácího vězení přiměřená omezení či povinnosti⁸¹ uvedené v čl. 132-44 až 132-46 CP směřující k tomu, aby vedl řádný život. Rovněž je třeba zmínit, že lze domácí vězení uložit stejně jako u nás jak dospělým, tak i mladistvým⁸² pachatelům.

8.2.2 Podmínky uložení

Ve Francii může být domácí vězení uloženo dle čl. 132-26-1 CP a 723-7 CPP ve fázi rozhodování jako jeden z výroků konečného rozhodnutí ukládajícího trest odnětí svobody nebo v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, a to na žádost odsouzeného či státního zástupce nebo i bez takového návrhu. Faktory ovlivňující vůli soudce, zda domácí vězení uloží či nikoli, spočívají v délce uloženého trestu či

⁸⁰ tamtéž s. 390, 391, 776, 777

⁸¹ Pozn. Code pénal v art. 132-44 až 132-46 uvádí podobná omezení či povinnosti jako existují v českém právním řádu, navíc například zákaz nošení zbraně, zákaz řízení, pokud byl spáchán trestný čin v souvislosti dopravou, povinnost vykonat občanskou stáž, a jiné.

⁸² Pozn. Mladistvým je osoba mezi 13 a 18 lety. (čl. 122-8 CP)

uložených trestů odnětí svobody a okolnostech pracovních, rodinných a dalších. Obligatorní podmínkou je pak souhlas s uložením domácího vězení.

Čl. 132-26-1 CP říká, že pokud soud uloží trest odnětí svobody v určité délce (viz níže), může zároveň rozhodnout, že se trest zcela nebo zčásti vykoná v režimu *le placement sous surveillance électronique* odůvodňuje-li to výkon profesní či jiné výdělečné činnosti, a to i dočasné, výkon stáží (např. *le stage de citoyenneté* – občanská stáž upravená v čl. R131-35 až 131-44 CP), vzdělávání a příprava na budoucí povolání, či vyhledávání zaměstnání. Dalšími důvody ospravedlňující uložení domácího vězení jsou esenciální účast na životě rodiny odsouzeného, potřeba lékařské péče či účast na integračních či reintegračních sociálních programech, které mají zabránit recidivě pachatele.⁸³ Taková úprava se dle mého názoru liší od úpravy § 60 TZ, když dává akcent na to, že lze domácí vězení uložit „odůvodňují-li to, ospravedlňují-li to“ zákonem stanovené důvody. Český trestní zákoník pak pouze přihlíží např. k zaměstnání až při stanovování konkrétní náplně trestu.

Co se týče podmínky délky uloženého trestu odnětí svobody, pak francouzský Code de procedure pénale rozlišuje v čl. 723-7 při ukládání *le placement sous surveillance électronique* prvopachatele a recidivisty. Prvopachatelům lze uložit domácí vězení v případě, pokud byli odsouzeni k jednomu nebo více trestům odnětí svobody, pokud součet uložených výměr trestů v celkové délce nepřekračuje zákonem stanovenou hranici dvou let. Dále lze domácí vězení uložit tehdy, pokud zbytek již dříve uloženého a již vykonávaného trestu odnětí svobody nepřekračuje stanovenou dvouletou hranici. Recidivistům lze uložit domácí vězení ve stejných případech, ovšem maximální hranice je v obou případech stanovena na jeden rok. V případě podmíněného propuštění lze *le placement sous surveillance électronique* uložit nejdříve rok před koncem zkušební doby, a to na dobu maximálně jednoho roku. Právní řád ve Francii (723-7-1 CPP) dává soudci také možnost změnit, s ohledem na osobnost odsouzeného i jiné faktory, domácí vězení například na polo-svobodu.⁸⁴

⁸³ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, s. 390.

⁸⁴ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, s. 390, 781; BEZIZ-AYACHE: *Dictionnaire de la Sanction Pénale...*, s. 126.

Obligatořní podmínkou je rovněž souhlas obžalovaného a dalších osob s uložením a výkonem domácího vězení. Právní řád České republiky zná pouze souhlas obviněného, a to v podobě písemného slibu. Francie však výslovně nevyžaduje souhlas v podobě písemného slibu dodržování podmínek výkonu trestu, nýbrž obecně vyžaduje předchozí souhlas bez uvedení způsobu jeho získání. Obžalovaný však musí být vždy před dáním tohoto souhlasu poučen o možnosti být zastoupen advokátem, ať už zvoleným nebo přiděleným (132-26-1 CP).⁸⁵

Francouzský Code pénal upravuje povinnost získání souhlasu i dalších osob mimo obžalovaného. Pokud se jedná o neemancipovaného mladistvého (*un mineur non émancipé*)⁸⁶, pak je obligatořní rovněž souhlas osoby vykonávající rodičovskou zodpovědnost (132-26-1 CP). V souvislosti s obydlím, kde má být domácí vězení vykonáváno je dále nutný souhlas vlastníka nemovitosti, pokud nemá odsouzený v nemovitosti trvalý pobyt, ledaže by se jednalo o místo „veřejné“ (např. ubytovna). Souhlas je vyžadován též od případného pronajímatele i případných smluvních nájemců (723-7 a R57-14 CPP). Zvláštní pro nás může být i potřeba souhlasu osoby vlastnící v místě určeném pevnou telefonní linku, skřze kterou by byl výkon prováděn, pokud obviněný nevládní telefonní linku samostatnou.⁸⁷ Všechny zmíněné souhlasy jsou opatřovány Probační a mediační službou, a to, na rozdíl od souhlasu obžalovaného, v písemné podobě.⁸⁸

8.3 Kontrola výkonu *le placement sous surveillance électronique*

Ve francouzské úpravě je stanoveno, že se kontrola povinností spojených s výkonem domácího vězení provádí telefonickým ověřováním, návštěvou v místě určeném, pozvánkou do vězeňského zařízení⁸⁹ nebo Probační a mediační službou

⁸⁵ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 778.

⁸⁶ Pozn. Nezletilý může být od dovršení 16 roku věku emancipován, což znamená, že je oprávněn ke všem úkonům v oblasti občanského práva stejně, jako dospělý. (čl. 413-2 a 413-6 Code civil)

⁸⁷ Pozn. Pokud se v určeném místě nenalézá pevná telefonní linka a nemůže být opatřena, např. protože bude výkon prováděn na lodi, pak se ve výjimečných případech využije zařízení zajišťující kontrolu pomocí signálu GPS. (LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 779).

⁸⁸ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 390, 779;

⁸⁹ Pozn. Osoby, jež svůj trest odnětí svobody vykonávají ve formě *le placement sous surveillance électronique*, jsou zapsány do registru vězeňského zařízení spadajícího pod dané centrum dohledu poskytující elektronický dohled (r57-20 CPP).

(R57-22 a 723-9 CPP). To vše je pak zastřešeno elektronickým monitoringem kontrolujícím setrvání v určeném místě.

Stejně jako v České republice i ve Francii se na kontrole velkou měrou podílí právě Probační a mediační služba, a to formou kontrol dodržování omezení a povinností uložených soudem dle 132-43 – 132-46 CP, sociální práce s odsouzeným apod. Především s kontrolou, zda se odsouzený zdržuje na stanoveném místě v určený čas, probačním pracovníkům vypomáhají i činitelé vězeňské správy, případně i policejní činitelé (v České republice pouze jako doprovod probačního úředníka), kteří tak zajišťují, aby nedošlo k zahlcení Probační a mediační služby jednoduchými, ale přesto nutnými úkony, a dovolují, aby se probační úředníci plně věnovali především nápravě a převýchově odsouzených.⁹⁰

Podstatné je však říci, že hlavní úlohu v oblasti kontroly setrvání v určeném čase na určeném místě hraje elektronický monitoring, který je automaticky využíván u každé osoby, jež vykonává trest formou *le placement sous surveillance électronique* (R57-11 CPP). Konkrétně Francie využívá metodu aktivního systému sledování (viz kapitola 6.2.3.1).⁹¹

Vedle metody aktivního monitoringu, který se testoval již i v České republice, využívá Francie i mobilní elektronické náramky (viz kapitola 6.2.3.2), a to v rámci zajišťovacího opatření (nikoli již tedy způsobu personalizace trestu odnětí svobody) umístění pod dohled mobilního elektronického zařízení (*le placement sous surveillance électronique mobile*) upraveného v čl. 763-10 a násl. CPP. Zajišťovací opatření je ukládáno ve třech případech, a to v případě sociálně – soudní kontroly (čl. 131-36-9 CP), soudního dohledu (723-31 CPP) a podmíněného propuštění (731-1 CPP). Před uložením opatření musí soud zjistit názor víceoborové komise pro zajišťovací opatření⁹² na umístění do režimu mobilního elektronického zařízení a je povinen nechat si vypracovat psychologický posudek, který potvrdí či vyvrátí domněnku nebezpečnosti odsouzeného, a tedy i nutnost mobilní elektronické kontroly. Soud stanoví tzv. zahrnuté oblasti, čili geografické oblasti, v rámci nichž se

⁹⁰ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 783.

⁹¹ tamtéž, s. 777,778.

⁹² Pozn. K víceoborové komisi více na <<http://www.textes.justice.gouv.fr/dossiers-thematiques-10083/loi-du-250208-sur-la-retention-de-surete-11142/les-commissions-pluridisciplinaires-des-mesures-de-surete-16212.html>>.

odsouzený může pohybovat, a tzv. zakázané oblasti, do kterých vstupovat nesmí. V případě porušení nastupuje stejný postup, jako je popsán níže.⁹³

Průběh kontroly přítomnosti odsouzeného v daném místě v určeném čase je obdobný jako v naší zemi. V případě zjištění absence je stejně jako u nás odsouzený kontaktován telefonicky a je zjišťována příčina porušení povinností. Ovšem v případě, že se odsouzený nevrátí do jedné hodiny od spuštění alarmu elektronického systému, pak je, mimo případy předem hlášených důvodů, jeho jednání bez dalšího považováno za pokus o útěk, což je dle čl. 723-13 CPP bráno jako důvod pro zrušení domácího vězení. Všechna porušení povinností jsou hlášena, soudu, řediteli vězeňského zařízení, kde je odsouzený zapsán, státnímu zástupci a Probační a mediační službě. Soud pak může následně vydat příkaz k předvedení či zatčení. Ředitel vězeňského zařízení je oprávněn v případě nutnosti přikročit k okamžitému zařazení nespolehlivého odsouzeného do věznice, musí o tom ale ihned informovat soudce, který domácí vězení uložil (D124 CPP). Soudce si předtím, než definitivně rozhodne o dalším osudu odsouzeného, vyžádá stanovisko státního zástupce, který má určitou poradní funkci.⁹⁴

8.4 Zrušení *le placement sous surveillance électronique*

I francouzské trestní předpisy znají odklad, přerušování a změnu domácího vězení, jež jsou svou úpravou velice podobné české, ovšem za samostatnou zmínku stojí zrušení domácího vězení, resp. dle české úpravy se jedná o přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody. Pojem „*přeměna*“ však užít nelze vzhledem k pojetí personalizace trestu odnětí svobody, kdy tedy nedochází k přeměně, nýbrž k odebrání výhody režimu domácího vězení.

Francouzské trestní předpisy uvádějí v čl. 723-13 CPP jako důvody pro ukončení opatření domácího vězení nedodržení povinnosti dostavit se v určený čas na určené místo dle předvolání, například k probačnímu úředníkovi, porušení povinností, omezení a zákazů podmiňujících uložení a trvání domácího vězení, odmítnutí nezbytných změn v podmínkách výkonu a žádost odsouzeného. Potud

⁹³ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 592, 847.

⁹⁴ tamtéž, s. 783 - 785;

bychom mohli říci, že jsou důvody dle české i francouzské právní úpravy shodné či velmi podobné, když některé přesněji uvedené francouzské důvody lze podřadit pod obecnější českou úpravu důvodů. Vhodné je dle mého názoru i výslovné uvedení skočení domácího vězení na základě žádosti odsouzeného, které tak nemusí být dovozováno, jako je tomu v české právní úpravě. Výčet uvedený výše je však nutno doplnit o podstatný důvod, kterým je nové odsouzení, tzn. spáchání nového trestného činu, za něž byl odsouzený pravomocně odsouzen.⁹⁵ Tento podstatný důvod v českém trestním předpise chybí a dochází tak k problematickým situacím, které jsou zmíněny výše v kapitole 7. Právě ve francouzské úpravě by mohla Česká republika v tomto ohledu čerpat inspiraci při vytváření zákonných novel.

Další odlišností je i možnost přerušování výkonu domácího vězení a umístění odsouzeného do vězení po celou dobu řízení o porušení podmínek výkonu, až do doby pravomocného rozhodnutí soudu. Ředitel věznice je tedy oprávněn v případě nutnosti okamžitě přistoupit k zařazení odsouzeného do vězení (D124 CPP). Tato úprava je mnohem praktičtější a nepůsobí problémy, které přináší české právní předpisy (viz kapitola 7).

⁹⁵ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 785.

9 *La semi-liberté*

La semi-liberté, nebo-li režim polo-svobody či částečné svobody, upravený v čl. 132-25 a násl. CP a 723 a násl. CPP je vedle domácího vězení dalším způsobem personalizace trestu. Tento režim dovoluje dospělému nebo mladistvému odsouzenému po dobu výkonu celého nebo zbytku trestu ze zákonem stanovených důvodů opouštět specializované vězeňské zařízení, a to bez jakéhokoli dohledu. Ovšem dobu, která není nezbytná pro výkon povinností, nejčastěji noci, víkendy, svátky a jiné volné dny, musí trávit v zařízení. Doba, po kterou se odsouzený zdržuje mimo vězení pro výkon stanovené aktivity, se pak ale započítává do celkové doby vykonaného trestu.⁹⁶

Institut *la semi-liberté* je v práci zmíněn z důvodu určité podobnosti s *placement sous surveillance électronique* a především jako inspirace pro český právní řád.

9.1 Podmínky pro uložení *la semi-liberté*

Polo-svoboda může být soudem uložena za stejných podmínek, které jsou stanoveny pro domácí vězení, ať už se jedná o délku uloženého trestu nebo o okolnosti odůvodňující uložení tohoto opatření. (132-25 CP) (viz kapitola 8.2.2). Podmínkou pro uložení *la semi-liberté* je i zde určitá forma souhlasu v podobě zavázání se k dodržování podmínek dobrého chování, přítomnosti a svědomitosti v práci, efektivní účast na stanovených aktivitách nebo podrobení se průběžnému sledování léčby (D137 CPP). Také odsouzenému v režimu polo-svobody mohou být soudem uložena další omezení či povinnosti (723-4 CPP).⁹⁷

⁹⁶ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, s. 765; BEZIZ-AYACHE: *Dictionnaire de la Sanction Pénale...*, s. 159.

⁹⁷ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, s. 765, 767, 774, 775; BEZIZ-AYACHE: *Dictionnaire de la Sanction Pénale...*, s. 159; RENOUT: *Droit Pénal...*, s. 359.

9.2 Průběh *la semi-liberté*

Až doposud by se dalo říci, že jsou domácí vězení a polo-svoboda stejnými opatřeními. Hlavním rozdílem je však fakt, že domácí vězení se váže na výkon trestu v domácím prostředí například svého bydliště, avšak částečná svoboda má jiný režim.

Výkon *semi-liberté* probíhá dle čl. D72-1 CPP ve specializovaných zařízeních uzpůsobených pro tato opatření. Jedná se o centra polo-svobody (*centre semi-liberté*) nebo oddělení polo-svobody (*quartier semi-liberté*), začleněné v běžných vězeňských nebo nápravných zařízeních. Zařízení jsou zaměřená především na resocializaci, reintegraci odsouzeného do společnosti a na jeho přípravu na život po propuštění z výkonu trestu ve věznici, mají tedy volnější režim než klasická vězení. Odsouzení mohou tato zařízení opouštět bez zvláštního dohledu ze zákonných důvodů, pro které jim bylo *semi-liberté* uloženo, nejčastěji pro výkon výdělečné činnosti. Dny a časy odchodů a příchodů jsou stanoveny soudcem, který o režimu polo-svobody rozhodl. Odsouzený může v průběhu výkonu svého trestu soud požádat o změnu průběhu výkonu. Soud se souhlasem státního zástupce žádosti vyhová, pokud jsou k tomu dány důležité důvody, kupříkladu změna pracovní doby či změna časů resocializačních kurzů (712-8 CPP). Soud může předat svou pravomoc rozhodovat o změnách průběhu například i řediteli vězeňského zařízení.⁹⁸

Při každém vzdálení se ze specializovaného zařízení, ať už z pravidelně se opakujících důvodů nebo z důvodu výjimečného, pro který dostal zvláštní svolení, je odsouzený povinen mít u sebe průkaz, kterým osvědčí svou totožnost a skutečnost, že je osobou odsouzenou ve výkonu trestu v režimu polo-svobody. Takový průkaz je vydáván na žádost kompetentními orgány.⁹⁹

V případě, že odsouzený vykonává výdělečnou činnost, pak je jeho odměna zasílána na externí účet odsouzeného, tak, jak je stanoveno v ustanovení čl. D121 až D122 CPP, pokud soud nestanoví jinak. Z těchto vydělaných prostředků je tak možné zajistit náhradu škody způsobené trestným činem či splácet dlužné výživné. Odsouzený těchto svých prostředků využívá i k případnému nákupu jídla, ke krytí

⁹⁸ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, s. 771, 772; BEZIZ-AYACHE: *Dictionnaire de la Sanction Pénale...*, s. 21; RENOUT: *Droit Pénal...*, s. 339.

⁹⁹ tamtéž, s. 771.

nákladů na dopravu, lékařskou péči apod. Ředitel zařízení vždy odsouzenému při odchodu určí výši částky, která mu bude z jeho účtu vyplacena pro hrazení nezbytných výdajů v daném dni. Po příchodu do zařízení je odsouzený povinen zdůvodnit učiněné výdaje a zbytek finančních prostředků vydat pracovníkovi zařízení.

100

Komparační poznatky jsou uvedeny dále v kapitole 10.3.

¹⁰⁰ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 772, 773.

10 Inspirace ve francouzském právním řádu a návrhy de lege ferenda

10.1 Domácí vězení vs. *le placement sous surveillance électronique*

Domácí vězení je institutem poskytujícím velké množství využití v oblasti trestní justice, ať už jako alternativní trest, způsob výkonu trestu, náhrada vazby či kontrola podmíněně propuštěných odsouzených. Výhody tohoto institutu objevilo mnoho zemí a v praxi je v hojné míře užívají.

Domácí vězení jako alternativní trest v České republice je obsahově téměř totožné s francouzským institutem, přesto je však francouzská varianta ve své podstatě lépe propracovanější. Rozdíly mezi těmito instituty jsou uváděny v průběhu celé práce. Na tomto místě shrnu některé odlišnosti, které mezi úpravami panují, a pokusím se zhodnotit jejich možné využití pro Českou republiku.

10.1.1 Povaha institutu domácího vězení

Český a francouzský institut domácího vězení se liší již svou základní povahou – alternativní trest vs. způsob personalizace trestu odnětí svobody (ab initio nebo v průběh výkonu). Dle mého názoru v tom však není praktického rozdílu. V Česku je pachatel trestného činu odsouzen k trestu domácího vězení, který po nařízení jeho výkonu, začne vykonávat. Ve Francii je sice pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody, ovšem zároveň může soud hned od počátku uložit, že bude tento trest vykonán formou domácího vězení, čili do vězení se pachatel nedostane. Těžké je posouzení, která právní úprava je pro tento institut vhodnější, ovšem myslím si, že vzhledem k jedinečnosti domácího vězení, které pachatele nepodrobuje nucenému kontaktu s vězeňským zařízením, je podoba samostatného trestu vhodnější než postavení domácího vězení vedle dalších možností personalizace trestu, které jsou svým výkonem již s vězeňským prostředím spjaty.

Výhodou domácího vězení ve francouzském pojetí alternativy k běžnému výkonu trestu odnětí svobody ve vězení, je již dlouholetá možnost využití tohoto institutu k dovykonání zbytku trestu. I Česká republika takovou úpravu, sice se zpožděním, ale přece, zakomponovala v § 57a TZ do svého právního řádu (podrobněji viz kapitola 7.1). Obsahově podobná je i úprava v § 89 odst. 1 TZ

související s podmíněným propuštěním, kdy zákon dává možnost vykonat zkušební dobu podmíněného propuštění nebo její část v obydlí po dobu určeného času, tedy v domácím vězení.

České právní úpravě bych vytkla zbytečnou existenci obsahově téměř identických institutů. V praxi mezi přeměnou na domácí vězení a podmíněným propuštěním s povinnostmi totožnými s domácím vězením není většího rozdílu a jen praxe ukáže, v jakých případech bude ta která varianta dovykonání trestu v domácím vězení využívána. Ač jsou ale oba instituty obsahově velmi podobné, přesto musím vyslovit názor, že se mi přeměna trestu odnětí svobody na domácí vězení dle § 57a TZ jeví jako obtížněji dosažitelná. Své tvrzení odvozují od striktní podmínky vykonání minimálně poloviny trestu odnětí svobody a nemožnosti poskytnout záruku v případě drobnějších pochybností soudu o tom, zda bude odsouzený vést naprosto řádný život.

Do budoucna bych navrhla zjednodušení právní úpravy týkající se zmíněných institutů. Například by mohlo být zachováno podmíněné propuštění obecně a v závažnějších případech za splnění dalších zákonných podmínek, třeba právě vykonání poloviny trestu odnětí svobody, by mohla být uložena varianta podmíněného propuštění s povinností zdržovat se v určenou dobu na určeném místě. Nebo by byla možná i varianta, kdy by bylo zachováno podmíněné propuštění ve své čisté podobě, čili bez povinností odpovídajícím domácím vězením, a jako druhý institut by existovala přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení pro odsouzené, kteří spáchali závažnější přečin, případně pokud by to odůvodňovaly jiné okolnosti případu či osoba pachatele.

Mám za to, že domácí vězení ve formě dovykonávání trestu je ideálním způsobem, jak odsouzeného po delší době ve vězení přivyknout k běžnému způsobu života předtím, než nad ním přestane být vykonávána kontrola. Shledávám však nutnost preciznější české právní úpravy v oblasti dovykonání zbytku trestu odnětí svobody. Inspirací pak může být právě francouzská úprava, která jediný institut využívá jak pro výkon trestu od počátku jeho uložení, tak i pro dovykonání již uloženého trestu.

10.1.2 „Vhodní adepti“ pro výkon domácího vězení

Velmi praktické je dle mého názoru rozlišování osob, které se dopustili trestné činnosti poprvé v životě, a recidivistů, kteří již s trestnou činností zkušenosti mají. Code pénal tak dává možnost využít mírnějšího způsobu výkonu trestu, pokud se jedná o prvopachatele, jež disponuje větším předpokladem k nápravě. Recidivisté, kteří se z předchozí zkušenosti nepoučili, tak mají tuto možnost omezenou. Přístup k ní je umožněn jen při spáchání méně závažného trestného činu tak, aby byl splněn zákonný rozsah výměry uloženého trestu. V České republice je naprosto běžné, že je domácí vězení ukládáno právě až recidivistům, u nichž uložená podmínka či trest obecně prospěšných prací nesplnili svůj účel. Tito pachatelé si tedy nevážili výhod jim daných v podobě mírných trestů, ovšem opět se jim i podruhé dostane možnosti vykonat další uložený trest v lepších podmínkách než v běžném vězení. Mám za to, že rozlišování prvopachatelů a recidivistů je správné a bylo by jistě vhodné se tímto zabývat při návrzích de lege ferenda a omezit tak benevolenci poskytovanou recidivujícím pachatelům trestné činnosti v podobě úpravy zákonných podmínek pro uložení domácího vězení v případě recidivy.

Francie obecně přístup k výhodě domácího vězení podmiňuje přísnějšími podmínkami. V ohledu výměry trestu umožňuje přístup k domácímu vězení jen v případě uložení trestu nebo trestů v maximální celkové výměře dvou let. Čili podstatná je délka skutečně uloženého trestu či uložených trestů, nikoli trestní sazba uvedená v zákoně. Francouzská úprava tedy dovoluje uložení domácího vězení i osobě, která spáchala svou povahou závažný trestný čin, ale vzhledem ke všem okolnostem případu i k osobě pachatele se soud rozhodl uložit trest ve spodní hranici trestní sazby. Poté je pak na úvaze soudu, zda je osoba vhodná vzhledem ke zmíněnému k výkonu trestu v rámci domácího vězení.

Česká úprava poskytuje přístup k domácímu vězení pachatelům, kteří spáchali přečin, za nějž může být uložen trest odnětí svobody v maximální výši pěti let. Nehledí se tedy na konkrétní výměru trestu, nýbrž na zákonnou sazbu. Tato úprava by mohla vést v praxi k absurdním případům. Teoreticky tak může soud uložit domácí vězení za přečin mučení a jiné nelidské a kruté zacházení (§ 149 odst. 1 TZ) či znásilnění (§ 185 odst. 1 TZ), za nějž by jinak uložil například čtyři léta odnětí svobody, ale nemůže domácí vězení uložit pachateli loupeže (§ 173 odst. 1 TZ)

spáchané takovým způsobem, že by za něj soud uložil dvě léta odnětí svobody, a to jen proto, že už se jedná o zvlášť závažný zločin.

Myslím si, že pokud soud uloží trest v délce přesahující dvě léta, pak k tomu má jistě dobrý důvod, a to ať už se jedná o přečin či zločin. Pravděpodobně se bude jednat o závažnější trestnou činnost, která má být náležitě potrestána a je pak otázkou, zda by režim trestu v domácím prostředí byl tou správnou volbou. Proto ustanovení, že domácí vězení lze uložit za jakýkoli přečin, za nějž lze uložit až 5 let nepodmíněného trestu odnětí svobody, se mi nezdá příliš vhodné.

Řešením by mohlo být stanovení konkrétních přečinů, za něž by bylo možné domácí vězení uložit, například s ohledem na objekt, který je trestnou činností zasažen. Zde by šlo uvažovat kupříkladu o majetkové trestné činnosti (krádež dle § 205 odst. 1, 2 TZ, poškození cizí věci dle § § 228 odst. 1, 2, 3 TZ). Toto by však vyžadovalo větší systémové zásahy do zákona a do alternativních opatření obecně. Domnívám se tedy, že vhodnější by bylo inspirovat se francouzskou úpravou. Soud by tedy zvážil, jak dlouhý trest odnětí svobody by za daný skutek uložil, a teprve pokud by tato výměra odpovídala zákonem stanovené hranici, pak by zvážil, zda bude v konkrétním případě vhodné uložit domácí vězení.

10.1.3 Problematika souhlasu dalších osob s výkonem domácího vězení

Další oblastí, v rámci níž by se čeští zákonodárci mohli inspirovat francouzskou úpravou, se týká souhlasu dalších osob s výkonem domácího vězení v místě, kde tyto osoby žijí nebo v prostorách, jež jsou jejich vlastnictvím. Český trestní zákoník počítá výslovně pouze se souhlasem obžalovaného. Je sice chvála hodné, že soud výhodnější výkon trestu nenutí někomu, kdo o něj nemá zájem, ale myslím si, že by měl být relevantní také názor osob, které by se měly na výkonu domácího vězení podílet. Souhlas vlastníka s výkonem trestu v jeho nemovitosti je také důležitý, ale snažím se zde spíše apelovat na souhlas osob, které budou buzeny nočními kontrolami, které budou případně obtěžovány telefonáty probačního úředníka nebo které bude tížit svědomí, když budou moci plně využít svobody, kterou jejich blízká osoba částečně pozbyla. Sice se probační úředník dotazuje těchto osob na jejich názor a sděluje jej následně soudu, ale chovám jistě pochybnosti o tom, že soudy k tomuto v převážné míře přihlížejí, když předběžné šetření vykonávané

Probační a mediační službou není povinným nástrojem, který by soud musel využít. Tak se pak v praxi může stát, že soud určí místo výkonu trestu, které je domovem osob, jež tento trest budou vnímat natolik tíživě, že budou například nuceny místo svého pobytu opustit a budou tím zcela bezdůvodně trestány. Východiskem tedy může být písemný souhlas takovýchto plně způsobilých osob, které sami posoudí, zda chtějí snášet výkon trestu spolu s odsouzeným, nebo zda nechtějí být protiprávním jednáním pachatele a jeho následným trestem nijak dotčeny. U osob bez plné právní způsobilosti by toto bylo řešeno souhlasem rodiče, opatrovníka apod. Případně by bylo vhodné alespoň zakotvit soudcům povinnost zjištění informací o obžalovaném a jeho poměrech pomocí předběžného šetření. Obsahem předběžné zprávy by se pak soudy musely řídit při ukládání domácího vězení či při stanovování jeho obsahu a podmínek.

Neméně podstatný je pak souhlas rodičů nezletilého, kterému má být trestní opatření domácího vězení uloženo. Český zákon se spokojí se souhlasem mladistvého, francouzská úprava vyžaduje nejen souhlas mladistvého delikventa, ale i osob, které nad ním mají rodičovskou zodpovědnost. I v tomto případě je možné a vhodné se francouzskou legislativou inspirovat. Mladistvý pachatel si ve svém věku nemusí do všech možných důsledků představit, v čem bude jeho trestní opatření spočívat. Může ho vést jen představa, že nebude muset být zavřen v nějakém zařízení, že si svůj trest odpyká doma, jakoby se nic nestalo, ale už nedomyslí, jak náročný má před sebou úkol. Je to právě rodič, případně jiná blízká osoba, která bude muset dohlédnout na dodržování všech pravidel, která bude muset neustále vysvětlovat, proč nemůže být mladistvý venku s přáteli, proč musí navštěvovat stanovené kurzy apod. Je to především rodič, kdo své dítě zná nejlépe a je schopen posoudit, zda bude schopno opatření bezproblémově vykonat.

10.1.4 Vedení řádného života jako nutná podmínka pro trvání domácího vězení

Trestní zákoník již od svého vzniku obsahuje nešvar, který sebou nese nemalé problémy. Tímto je absence podmínky nutného vedení řádného života pro možnost trvání výkonu domácího vězení. Tím, že není právním řádem v tomto případě vyžadován řádný život, nemůže být jeho nedodržování důvodem pro odnětí možnosti výkonu trestu v mírnějších podmínkách. V Česku tedy platí, že pokud

odsouzený spáchá další trestný čin a je za něj odsouzen, pak si nejprve dovykoná svůj trest domácího vězení a teprve potom nastoupí k dalšímu trestu. Toto mi přijde absurdní vzhledem k tomu, že i drobnější prohřešky v podobě nedodržování stanovených podmínek či omezení nebo momentální nespolupráce odsouzeného může zapříčinit přeměnu trestu, a okamžitý nástup do věznice s tvrdšími podmínkami. Spáchání dalšího trestného činu má být přeci důkazem nespolehlivosti odsouzeného, který nepochopil účel domácího vězení a neváží si privilegia, jež mu bylo dáno. Má vést k okamžitému odebrání výhod, které byly odsouzenému na základě důvěry uděleny. Francouzská úprava v tom má jasno, když výslovně uvádí jako jeden z důvodů pro zrušení výkonu trestu v podobě domácího vězení nové odsouzení. Proč se tedy neinspirovat tímto výslovným zněním, které nepřinese do praxe žádné obtíže, nýbrž odstraní absurditu, která je tak trochu výsměchem domácímu vězení.

10.1.5 Průběh přeměny domácího vězení na trest odnětí svobody

V případě, že odsouzený zavdá zákonnou příčinu pro přeměnu domácího vězení na trest odnětí svobody, pak je zahájeno řízení o této přeměně trestu. Vše by bylo v pořádku, pokud by právní úprava České republiky neumožňovala pokračování výkonu domácího vězení po dobu průběhu řízení. Jelikož je pro vypočítání doby následného trestu odnětí svobody využíván přepočít dosud nevykonaných dnů, pak to v souvislosti s možností pokračování výkonu domácího vězení v době řízení vede k možnému absurdnímu závěru, že již například nezbudou žádné dny, které by bylo možno přeměnit. Odsouzený, který porušil své povinnosti tak nakonec nebude moci být potrestán.

Řešení lze opět hledat ve francouzské právní úpravě, která umožňuje soudci, v případě porušení povinností ze strany odsouzeného, přerušit v odůvodněných případech výkon domácího vězení i jiných opatření a umístit odsouzeného do doby vynesení pravomocného rozhodnutí do vězeňského zařízení. V případě prokázání porušení podmínek domácího vězení by odsouzený rovnou ve vězení zůstal, v opačném případě by byl propuštěn zpět do původního režimu. Nemyslím si, že by dočasné umístění ve věznici v případě neprokázání podílu viny na porušení podmínek vedlo k nadměrné tíži odsouzeného, jelikož přece jen byla zavdána nějaká

příčina pro zahájení řízení. Odsouzený se pak může z celé situace pouze poučit a nadále se snažit, aby nevznikaly žádné situace, které by zavdaly důvody pro zahájení nového řízení.

10.2 *Le placement sous surveillance électronique mobile*

Umístění pod mobilní elektronický dohled bylo zmíněno již výše v kapitole 8.3. Toto opatření ve velké míře zjednodušuje práci Probační a mediační služby i jiných pracovníků, kteří se podílejí na dohledu odsouzeného propuštěného z vězení. Vzhledem k pokrokové technologii je mobilní zařízení nejen schopno registrovat, zda odsouzený porušil zajišťovací opatření, rovněž může po celou dobu tato data ukládat a je tedy možné je později použít jako důkaz k prokázání nedodržení podmínek. Technologie je dokonce na takové úrovni, že umožňuje na základě signálu GPS sledovat odsouzeného v reálném čase.¹⁰¹

V rámci domácího vězení by mohla být tato technologie využívána v již zmíněných případech rozlehlých pozemků. Napadají mne také případy nutnosti pracovních cest, kdy se odsouzený nemůže zdržovat v určeném obydlí. Soud by pak operativně rozhodl, které jiné místo bude mít status určeného místa, například hotelový pokoj, a rozhodl by o instalaci mobilního elektronického náramku, když by bylo jistě nepraktické do hotelového pokoje dočasně instalovat statické monitoringové zařízení.

Je jisté, že tato technologická zařízení jsou pro Českou republiku prozatím nedosažitelná, vzhledem k tomu, že se teprve uvažuje o zavedení statické technologie kontroly domácího vězení. Ovšem je třeba se zamyslet nad jejími pozitivy a nad tím, zda nebude do budoucna vhodné zajistit finanční prostředky pro zavedení takového opatření, které je sice při pořizování cenově nákladné, ale z dlouhodobého hlediska výhodné, když ušetří spoustu času probačním úředníkům se zjišťováním dodržování podmínek i dalším orgánům s hledáním důkazů k prokázání chování v rozporu s uloženými pravidly i vedlejších nákladů, kupříkladu v podobě nákladů na dopravu. Argumentem pro zavedení je vysoké procento spolehlivosti, že bude sledovaná osoba vykonávat, co jí bylo uloženo, čili i odrazení

¹⁰¹ LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 848.

od nepatřičného chování, což bude mít za následek menší potřebu vedení řízení o porušení stanovených podmínek a tím ušetření zbytečných nákladů.

Budoucnost sledovacího zařízení bych viděla nejen ve zvláštních případech domácího vězení nebo v rámci podmíněného propuštění, ale rovněž v oblasti vazby, a to především v podobě vazby útěkové. Podezřelá osoba by v určitých případech nemusela být ve vazební cele, která může negativně působit na psychiku člověka. Stačila by instalace zařízení, které by umožnilo osobu kdykoli vyhledat a předvést.

10.3 *La semi – liberté*

Tento institut polo-svobody, který modifikuje způsob výkonu trestu odnětí svobody, česká právní úprava v této podobě nezná. Jedná se o opatření, které stojí na pomezí trestu odnětí svobody vykonávaného ve věznici a domácího vězení. Je tak výborným nástrojem pro potrestání pachatelů, u kterých by domácí vězení nemuselo plnit svůj účel, ale zároveň se nejedná o tak těžké zločince, kteří by museli být podrobeni plnému režimu odnětí svobody, případně u kterých není výkon domácího vězení možný z důvodu neexistence vhodného obydlí.

Modifikace výkonu trestu spočívající v pobytu ve specializovaných zařízeních, je výhodná v tom, že je odsouzeným zajištěno poskytnutí odborné pomoci a odborného vedení. Sice je nad osobami v rámci zařízení vykonáván dohled, zároveň se však neodtrhávají od běžného koloběhu života, když jsou povinni si například zaměstnání vyhledat a vykonávat jej, navštěvovat rekvalifikační kurzy a činit jiné aktivity, které jim zajistí například finanční příjem, jež použijí na odškodnění poškozených, na zaopatření své rodiny i na hrazení nákladů spojených s pobytem v zařízení.

Jedná se o opatření přísnější, než jakým je domácí vězení. V domácím vězení je odsouzený de facto svým pánem. Musí sice dodržet časový harmonogram pobytu v obydlí a mimo něj, ale jinak je zcela na něm, co bude zrovna dělat, kdy půjde spát apod. V centrech nebo odděleních polo-svobody je režim přísnější, jelikož by se stále mělo jednat o jakýsi typ vězeňského zařízení. Odsouzený je povinen trávit volný čas a volné dny v zařízení, musí dodržovat řád zařízení, podrobovat se příkazům pracovníků a jejich kontrolám. Zároveň však odsouzený může být rád, že má

možnost toto zařízení opouštět a mít tak kontakt s vnějším světem, který by v běžném výkonu trestu odnětí svobody neměl.

Výhoda tkví rovněž v tom, že pokud se odsouzený podílí na pracovní činnosti stejně jako osoby svobodné, pak je stejně jako oni začleněn do systému zdravotního, úrazového a starobního pojištění. Finanční prostředky z výdělečné činnosti jsou navíc pod dohledem ředitele věznice. Lze tak ve větší míře zajistit důslednost při plnění platebních povinností ať už vůči poškozenému nebo například vůči dětem odsouzeného.¹⁰²

České právní předpisy znají možnost odsouzeného prostředí výkonu trestu opouštět, a to v § 56 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Zákon na tomto místě upravuje přerušení trestu odnětí svobody jako odměnu za řádné plnění programu zacházení a přerušení z důležitých rodinných důvodů či z důvodu potřeby lékařského ošetření, ovšem toto opouštění nemá charakter obecného režimu polo-svobody. Česká podoba zná i výkon práce mimo vězeňské zařízení, ovšem pod kontrolou ze strany vězeňské správy.

Polo-svoboda tak umožňuje rychlejší resocializaci a nápravu odsouzených, ale zároveň nezatěžuje státní rozpočet. Je zřejmé, že by bylo nutné vynaložit finanční prostředky pro zřízení specializovaných zařízení, ovšem pokud se má trestní justice vzdalovat od prapůvodních záměrů všechny pachatele trestné činnosti držet po celou dobu výkonu trestu ve věznicích, pak toto může být další správný krok.

¹⁰² LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, .s. 773.

11 Zhodnocení pozitiv a negativ domácího vězení

Běžný a přetrvávající názor společnosti v oblasti trestání protizákonného chování spočívá v nutnosti výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích, a to nejlépe u všech spáchaných trestných činů. Domněnka, že pak bude společnost chráněna před protiprávním jednáním a recidivou je však mylná. Mnohými zkušenostmi v průběhu let bylo prokázáno, že v případě pachatelů například nedbalostních trestných činů, či úmyslných trestných činů z „*omluvitelných*“ důvodů (opatření prostředků pro nemajetnou rodinu krádeží apod.) má pobyt ve vězeňském zařízení mnohem negativnější a fatálnější důsledky než by tomu bylo v případě uložení jiného alternativního trestu, kterým je kupříkladu právě domácí vězení. Rovněž neustále vzrůstající počet osob ve výkonu trestu odnětí svobody je důkazem toho, že nepodmíněný trest odnětí svobody není nejlepší cestou, jak snižovat kriminalitu v zemi.¹⁰³

Obecně bychom tedy mohli mezi negativní vlivy dlouhodobých, ale rovněž i krátkodobých výkonů trestů odnětí svobody ve vězeňských zařízeních zařadit přetržení rodinných, přátelských i jiných kladných sociálních vazeb a vytržení z běžného životního režimu, ukončení pracovních aktivit a tím i získávání prostředků pro obživu svou i své rodiny, problematika integrace do vězeňského prostředí a následná obtížná reintegrace do běžného života, do společnosti a do již po dobu výkonu trestu změněného prostředí, ztráta individuality osobnosti i odpovědnosti za své rozhodování, zařazení mezi osoby s možnými sociálními poruchami, osvojení nežádoucích návyků z vězeňského prostředí, vyvolání pocitu křivdy a nespravedlnosti, získání kontaktů na kriminální skupiny osob a rad, jak si v kriminálním životě počínat a mnoho dalších. Již pro všechny tyto důvody by měl být trest odnětí svobody ukládán pouze těm pachatelům, jež spáchali závažné trestné

¹⁰³ MAREŠOVÁ, Alena. *Důsledky dlouhodobého uvěznění: Výsledky dílčího výzkumného šetření z výzkumu dlouhodobých trestů provedeného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci v letech 2000-2003*. Trestní právo, 2004, roč. IX, č. 4, s. 23; LATA, Jan. *Účel trestu a jeho spravedlivost*. Trestní právo, 2001, roč. VI, č. 5, s. 13; MECLOVÁ, Kamila. *Účel trestu a úloha Vězeňské služby v současnosti*. České vězeňství, 1999, roč. 6, č. 4, s. 3.

činy, a u nichž nelze předpokládat, že by byli schopni nápravy za pomoci jiného druhu trestu.¹⁰⁴

Zavedení domácího vězení do právních řádů porovnávaných zemí bylo vedeno stejnými důvody. Například dle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku byli čeští zákonodárci vedeni požadavkem na „*zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb i ekonomickými hledisky vztahujícími se k výkonu takového trestu (značné ušetření prostředků jinak vynakládaných na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody)*.“¹⁰⁵ Dopředu bylo jistě rovněž počítáno s tím, že tento druh alternativního trestu bude ukládán pouze pachatelům, kteří budou splňovat určité předpoklady, například nebudou mít sklony k násilí. Vhodnými „*kandidáty*“ jsou například těhotné ženy, starší osoby či osoby tělesně či mentálně postižené, pachatelé drobné majetkové trestné činnosti či pachatele trestných činů spáchaných v silničním provozu.¹⁰⁶

Z výše uvedeného tedy plynou dva okruhy důvodů, pro které je domácí vězení ukládáno, a které tak řadíme mezi klady této alternativy. Jedná se důvody individuálně-preventivní a důvody ekonomické, které jsou všeobecně platné, tedy jak pro české tak pro francouzské právní prostředí.

11.1 Pozitiva domácího vězení

11.1.1 Individuálně - preventivní důvody pro ukládání domácího vězení

Individuálně - preventivními důvody pro uložení domácího vězení jsou především zachování pevných rodinných a přátelských vztahů, ponechání pachatele v běžném společenském prostředí, ponechání možnosti vlastního rozhodování a odpovědnosti za své jednání i chování a zachování možnosti výkonu pracovní činnosti, a to vše při poskytování účinné pomoci ze strany pracovníků Probační a

¹⁰⁴ VÁLKOVÁ, KUCHTA a kol: *Základy kriminologie...*, s. 253; MAREŠOVÁ: *Důsledky dlouhodobého uvěznění...*, s. 23; LATA: *Účel trestu ...*, s. 13.

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku.

¹⁰⁶ KRAHL: *Elektronicky hlídané ...*, s. 232.

mediační služby. Právě zachování pozitivních sociálních vazeb je elementárním prostředkem pro samotnou resocializaci pachatele a prevenci před recidivou.¹⁰⁷

Jednou z hlavních výhod domácího vězení je možnost, aby odsouzený zůstal se svou rodinou, o níž může nadále pečovat, být jí k dispozici ať se jedná o rodiče, manžela či manželku nebo děti. Podstatný je právě pozitivní vliv rodiny a rovněž také přátel, známých a pracovního kolektivu na odsouzeného, který by si měl uvědomit správný žebříček hodnot a měl by také pochopit, o co vše může přijít v případě, že bude páchat další trestnou činnost nebo pokud poruší podmínky stanovené soudem pro výkon domácího vězení. Tím, že pachatel není vsazen do nepřirozeného vězeňského prostředí, ale je naopak ponechán v prostředí jemu známém, kde doposud žil, přispívá k uvědomění si spáchání trestného činu ve všech jeho důsledcích, k odsouzení takového činu a ke snaze nápravy chování. Odsouzený se snaží reintegrovat do společnosti a ztratit cejch trestaného člověka. Rovněž je nucen starat se sám o sebe, získat prostředky k živobytí a ne jen podléhat nesamostatnému, neodpovědnému způsobu života ve vězení, kde je vše organizováno a vykonáváno jinými. To vše tedy naplňuje účel domácího vězení v podobě snahy o převýchovu a o vedení řádného života, případně též zrazování pachatele od recidivy.¹⁰⁸

Další neocenitelnou výhodou výkonu domácího vězení je pobyt ve známém prostředí, v němž není přítomen negativní prvek v podobě dalších odsouzených osob, možnosti získat návody pro následující výkon trestné činnosti a motivace k vedení života v rozporu s právním řádem státu. Absentuje tedy prvek tzv. *prizonizace*, která způsobuje intenzivní působení na psychiku odsouzeného, odtržení od reálného života a osvojování si špatných životních postojů a norem i těmi odsouzenými, kteří měli do doby zapojení se do vězeňského způsobu života zachované prosociální hodnotové žebříčky.¹⁰⁹ Odsouzený je v domácím vězení mimo dosah škodlivých sociálních jevů vězeňského prostředí, jeho reintegrační

¹⁰⁷ DIBLÍKOVÁ, Simona, KARABEC, Zdeněk, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Krátkodobé tresty odnětí svobody*. Právní praxe, 2000, roč. XLVIII, č. 7, s. 433; LATA: *Účel trestu ...*, s. 13; KRAHL: *Elektronicky hlídané ...*, s. 229, 232; NEZKUSIL, Jiří. *K problematice alternativ k trestu odnětí svobody*. Trestní právo, 2009, roč. XIII, č. 7 – 8, s. 11.

¹⁰⁸ LATA: *Účel trestu ...*, s. 13; KRAHL: *Elektronicky hlídané ...*, s. 229, 232; NEZKUSIL: *K problematice alternativ...*, s. 11.

¹⁰⁹ ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 143.

pokrok je lépe kontrolovatelný a práce na resocializaci je mnohem účinnější, a to zejména když absentují negativní vlivy, jež by odsouzeného ve snahách zrazovaly.

110

Účelem izolace odsouzeného v domácím prostředí a uložení povinností a omezení je vedení pachatele ke změně postojů a snaze napravit důsledky spáchaných skutků, i omezení recidivy. Do jisté míry se izolací projevuje i účel ochrany společnosti před pácháním trestné činnosti, když je odsouzený velkou měrou kontrolován a jeho volný čas, jež by mohl být využit k chování v rozporu se zákonem, je tráven v uzavřeném prostředí bez nevhodných vlivů, jež by k takové činnosti podněcovaly.¹¹¹

11.1.2 Ekonomické důvody pro uložení domácího vězení

Pokud odhlédneme od sociálních a psychologických aspektů účelnosti alternativních trestů, jakým je i domácí vězení, pak se otevře i další oblast důvodů pro ukládání domácího vězení místo nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to oblast ekonomická.

Přeplněnost věznic není sice vzhledem k amnestii prezidenta České republiky ze dne 1. 1. 2013 zcela aktuální problém, nýbrž je závažným problémem, se kterým se náš stát dlouhou dobu potýkal a do budoucna lze věřit tomu, že se v oblasti vězeňství stane opět problémem číslo jedna. S nadkapacitním počtem vězňů ve vězeňských zařízeních nesouvisí jen obtíže s umístováním nových vězňů, ale i nebezpečí vzniku násilí mezi vězni a ohrožení vězeňského personálu, a především také náklady, které jsou nezbytné pro chod vězeňských zařízení. Náklady na pobyt vězňů ve výkonu trestu odnětí svobody jsou spjaty především s poskytnutím lůžka, skříňky na osobní věci, ošacení, stravy, hygieny, zdravotní péče a případného vhodného programu zacházení. Další výdaje se týkají energií, vody a platů zaměstnanců vězeňského systému. Denní náklady na jednoho vězně se tak již v roce 1999 pohybovaly mezi 400 Kč až 700 Kč. V roce 2011 pak průměrný náklad

¹¹⁰ BLANDA: *Odstraní elektronické náramky...*, s. 16; DIBLÍKOVÁ, KARABEC, MACHÁČKOVÁ: *Krátkodobé tresty ...*, s. 433.

¹¹¹ ČÁDOVÁ, Jitka. *Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce*. České vězeňství, 2010, roč. 6, č. 1, s. 17.

na jednoho vězně činil přes 750 Kč za jeden den. Všechny tyto náklady pak velkou měrou zatěžují státní rozpočet. O to více se v České republice tento problém prohlubuje, když je náš stát považován za zemi s vysokým indexem vězňených osob.

112

Problém přeplněnosti věznic má několik možných řešení. Řešení nedostatku místa pro vězně lze řešit výstavbou nových vězeňských zařízení nebo vyhlášením amnestie prezidentem republiky. Varianty jsou to sice rychlé, pochybují však o jejich efektivnosti, když by bylo nutné se poprat s finanční náročností, nebezpečím snadné recidivy i zvýšením indexu nezaměstnanosti.¹¹³

Přeplněnost věznic a vysoké náklady na jejich provoz lze rovněž řešit i podmíněným propuštěním z výkonu trestu.¹¹⁴ Ovšem jedná se opět jako například u amnestie až o následné řešení, kdy odsouzený již po nějakou dobu ve věznicí pobýval, a proto náklady ze státního rozpočtu již byly z části vynaloženy.

Nejvhodnějším způsobem pro šetření finančních prostředků státního rozpočtu se mi jeví využívání alternativních způsobů trestního řízení a ukládání alternativních trestů,¹¹⁵ samozřejmě v případech, kdy je využít lze. Je pravdou, že i u domácího vězení, ať už jako trestu nebo způsobu personalizace trestu odnětí svobody, je nutno vynaložit jistě nemalé finanční částky na zařízení, za pomoci kterého lze odsouzeného kontrolovat, či na platy pracovníků Probační a mediační služby, kteří vykonávají kontroly a dohled nad odsouzenými, přesto však bylo i zkušebním provozem monitoringu v České republice prokázáno, že jsou tyto náklady poměrně menší než náklady na výkon trestu odnětí svobody ve vězení. Navíc dle § 152 odst. 1 písm. d) TŘ je odsouzený povinen nahradit náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení, kdy tento finanční obnos na základě rozhodnutí soudu zaplatí buďto po vykonání celého trestu, nebo po částech již v jeho průběhu.

¹¹² VÁLKOVÁ, KUCHTA a kol: *Základy kriminologie ...*, s. 255; KRAHL: *Elektronicky hlídané ...*, s. 232; MECLOVÁ: *Účel trestu ...*, s. 3; *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2011* [online]. Vězeňská služba České republiky, [cit. 23. ledna 2012]. Dostupné na <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2011.pdf>.

¹¹³ VANTUCH, Pavel. *Podmíněné propuštění z výkonu trestu a možnosti řešení problému přeplnění věznic*. Trestní právo, 2012, roč. XVI, č. 1, s. 4.

¹¹⁴ VANTUCH: *Podmíněné propuštění ...*, s. 4.

¹¹⁵ VANTUCH: *Podmíněné propuštění ...*, s. 4.

Z dlouhodobého hlediska se tedy snížení nákladů na odsouzeného mimo vězeňské zařízení spolu s jeho finančním podílem musí výrazně projevit i v příjmových a výdajových položkách státního rozpočtu. Domácí vězení by, pokud by bylo aplikováno ve větším množství případů, mohlo vcelku úspěšně plnit funkci nástroje ke snížení počtu vězňů ve vězeňských zařízeních a také snížení výdajů státu.

Ekonomickým důvodem pro uložení domácího vězení je také možnost výkonu pracovních aktivit relativně v plné míře. Nejenže na odsouzeného působí pozitivní vliv pracovního kolektivu, výhoda tkví rovněž v tom, že sám odsouzený si na vlastní živobytí vydělá finanční prostředky a i členové jeho rodiny tak nejsou závislí na dávkách sociální podpory, což státnímu rozpočtu jistě ulehčí.

Domácí vězení nemá být jen lepší variantou potrestání pro pachatele, ale rovněž pro poškozeného. Ekonomický důvod pro uložení trestu domácího vězení spatřuji stejně jako JUDr. Říha v komentáři k trestnímu řádu se souvztažností k pokračujícímu výkonu pracovní činnosti odsouzeného také právě v tom, že je to sám pachatel trestného činu, který bude schopen poškozenému nahradit škodu či újmu na zdraví, kterou mu svým činem způsobil. V případě, že odsouzený zůstane v běžném sociálním prostředí a sám si obstarává finanční prostředky, pak má poškozený větší šanci na to, že bude odškodněn právě samotným odsouzeným, a to včas a v plné míře. Stát pak nebude muset vynakládat finanční prostředky pro alespoň částečné zhojení škod oběti trestného činu.¹¹⁶

11.2 Negativa domácího vězení

Výše byla zmíněna pozitiva domácího vězení ať už v oblasti finančních prostředků či v sociální oblasti. Domácí vězení však stále zůstává nástrojem, který má pachateli trestné činnosti působit určitou újmu. Tato alternativa nese tak jako každý trest či jiné opatření určité zápory spojené s jeho výkonem.

Negativy jsou například relativně snadno dosažitelná možnost útěku odsouzeného, možnost páchaní další trestné činnosti v době, kdy je povoleno

¹¹⁶ PÚRY, VÁLKOVÁ, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník...*, s. 818.

zdržovat se mimo určené obydlí, veřejné označení odsouzeného elektronickým náramkem, ale rovněž určitý nátlak na psychiku spolužijících osob.

V České republice je momentálně v praxi v plném rozsahu používána pro kontrolu výkonu trestu domácího vězení pouze metoda namátkových kontrol, jež, jak bylo výše zmíněno, spočívá pouze v náhodných kontrolách odsouzeného. Odsouzenému tedy nic, kromě vlastního svědomí, nebrání v útěku z určeného obydlí ať už do jiného města či státu, kde se může skrývat a vyhýbat se tak výkonu již přeměněného trestu odnětí svobody za porušení pravidel výkonu domácího vězení. Toto nebezpečí tak ve velké míře odrazuje české soudy od ukládání trestu domácího vězení, když u většiny pachatelů trestné činnosti nemohou spoléhat na jejich vlastní sebezapření, které jim zabrání využít de facto volné cesty ke svobodě.

Nebezpečím je dále možnost pokračování v páchání trestné činnosti. V případě výběru odsouzeného nevhodného pro uložení domácího vězení vzniká riziko, že si tento odsouzený nebude vážit možnosti jemu nabídnuté ze strany soudu a zneužije důvěru jemu vloženou pro skryté páchání trestné činnosti. Lze si snadno představit, že pro zkušeného delikventa nebude problém zajistit si přístup k internetové síti a skrze ni organizovat trestnou činnost, případně v době, kdy se může pohybovat mimo určené obydlí, nemusí být problém dohodnout si schůzku s případnými spolupachateli apod. Ve vězeňských zařízeních jsou takové možnosti omezeny, nikoli však zcela vyloučeny.

Dalším, do jisté míry etickým, problémem je v případě využívání elektronického monitoringu „značení“ odsouzených elektronickými náramky. Eric Spaans ve svém článku popisuje výsledky rozhovoru s nizozemskými delikventy odsouzenými k výkonu trestu domácího vězení během tzv. nizozemského experimentu v roce 1993. Tito uvedli, že je na těle umístěný elektronický náramek omezoval v nošení krátkých kalhot například v letním období, jelikož by se na tělo upevněný náramek stal viditelným pro okolí a lidé by tak rozpoznali, že se jedná o delikventa ve výkonu trestu.¹¹⁷ Osobně si myslím, že v tomto nelze spatřovat větší problémy či indispozice. Dle mého názoru musí nositel elektronického náramku pochopit, že se jedná o jemu uložený trest za jeho delikty a argumenty výše zmíněné

¹¹⁷ SPAANS, Eric. *Elektronické monitorování: nizozemský experiment*; Přeložil R. FIŠER. České vězeňství, 1999, roč. 6, č. 4, s. 50.

jsou liché, když domácí vězení musí působit určitou újmu a určitá omezení k tomu, aby došlo k pochopení důvodů pro jeho uložení a k nápravě pachatele. Újma pak spočívá v částečném omezení svobody, ale také ve změně režimu běžného života či v omezení aktivit, jež mohl odsouzený dříve běžně vykonávat.

V mnoha zemích je rovněž řešena problematika ústavnosti domácího vězení, především kontroly jeho výkonu ať už pomocí namátkových kontrol v obydlí odsouzeného či s využitím elektronického monitoringu. Jsou pokládány otázky, zda se nejedná o přílišné zásahy do práva na soukromí (čl. 10 odst. 2 Listiny), do práva na nedotknutelnost obydlí (čl. 12 odst. 1 Listiny) a zda nedochází k zásahu do lidské důstojnosti (čl. 10 odst. 1 Listiny).¹¹⁸ Takové připomínky jsou nemístné. U nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou některá základní lidská práva omezena, což je přeci správně odůvodněno sankční povahou trestu. Proto i u domácího vězení, které je také sankcí za spáchání trestného činu, musí dojít k újmě na právech odsouzeného, aby spolu ostatními aspekty nápravy došlo k zajištění jeho polepšení. Mám tedy za to, že pokud má domácí vězení působit jako trest za delikty, pak musí do určitých sfér pachatele těchto deliktů zasahovat. Nakonec pachatel sám má možnost si vybrat, zda bude schopen a ochoten podstoupit výkon domácího vězení se všemi jeho důsledky, o kterých je podrobně předem zpraven, nebo raději podstoupí výkon trestu odnětí svobody ve vězeňském zařízení. Proto pokud odsouzený dává svůj lze říci „*informovaný*“ a dobrovolný souhlas s uložením domácího vězení, pak dle mého názoru nejsou již namíště otázky, zda nedochází k přílišnému zásahu do jeho integrity v průběhu nezbytných kontrol. Odsouzený je následně povinen se podrobit všem důsledkům domácího vězení, s nimiž byl předem seznámen, o nichž byl poučen a s nimiž souhlasil. A v případě změny názoru by měla být zavedena přímá možnost svůj souhlas odvolat, čímž by došlo k přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody.

Negativa jsou spatřována také v psychickém tlaku na rodinu či spolubydlící osoby, jež sdílí obydlí společně s odsouzeným. Tyto osoby jsou stejně jako odsouzený dotčeni pravidelnými kontrolami a návštěvami pracovníka Probační a mediační služby. Dále se musejí potýkat s tím, že odsouzený má povinnost bez ohledu na okolnosti, pokud se tedy nejedná o zákonem stanovené případy, být

¹¹⁸ HOŘÁK: *Domácí vězení ...*, s. 8.

v určený čas na určeném místě. Celý denní harmonogram a chod rodiny se odsouzenému musí přizpůsobit. Možný je i vznik pocitu provinění v případech, kdy člen rodiny či spolubydlící odcházejí z domu kdykoli chtějí, ale odsouzený je následovat nemůže. Často dochází k tomu, že rodinní příslušníci zůstávají raději doma s odsouzeným, aby se necítil sám.¹¹⁹

V souvztažnosti domácího vězení na rodinné příslušníky či spolužijící osoby bych teprve spatřovala skutečné negativum domácího vězení, jelikož má dopad nikoli jen na odsouzeného, jemuž za jeho činy omezení náleží, ale i na další osoby, které de facto uloženy trest také a ve velké míře pociťují. Domácím vězením je zasahováno do jejich ústavních práv. Především je narušena nedotknutelnost obydlí (čl. 12 odst. 1 Listiny) a právo na soukromí (čl. 10 odst. 2 Listiny). V České republice není problematika dopadu na spolužijící osoby příliš řešena, jelikož je pouze zjišťován jejich názor na uložení daného trestu. Francouzský právní řád naopak spolužijící osoby chrání ve velké míře, když pro uložení domácího vězení v určeném místě vyžaduje jejich souhlas. Rodina či spolubydlící tak nejsou nuceni sdílet výkon trestu spolu s odsouzeným, ale sami posoudí, zda by případný psychický tlak zvládli. Svým souhlasem tak legalizují veškeré postupy nutné ke kontrole výkonu domácího vězení odsouzeným, které mohou zasahovat i jejich ústavní práva.¹²⁰

Je jisté, že domácí vězení má svá negativa, která nese jistě každý druh trestu či jiného omezení, ovšem jsem toho názoru, že klady tohoto trestu, pokud je zajištěna efektivní kontrola jeho výkonu, nad negativy ve velké míře převažují, čímž však nepopírám, že by mohla být právní úprava trestu domácího vězení v České republice více propracována a samotný výkon tohoto trestu lépe realizován.

¹¹⁹ SPAANS: *Elektronické monitorování ...*, s. 50; LAVIELLE, JANAS, LAMEYRE: *Le Guide des Peines...*, s. 777.

¹²⁰ HOŘÁK: *Domácí vězení ...*, s. 8, 10.

12 Statistiky týkající se trestu domácího vězení, le *placement sous surveillance électronique a la semi-liberté*

12.1 Ukládání trestu či trestního opatření domácího vězení v České republice

Ze statistik soudů, konkrétně z přehledů o uložených trestech a trestních opatření, a ze statistik ministerstva spravedlnosti můžeme vyčíst, jak soudy od roku 2010, kdy byl zaveden trest domácího vězení, tuto alternativu využívali, tedy v jaké míře ji pachatelům trestné činnosti ukládaly. Od roku 2011 pak bylo statisticky kvantitativně sledováno i nařizování a další průběh výkonu. Podrobné údaje jsou uvedeny v tabulce č. 1 a grafu č. 1.¹²¹

V roce 2010, kdy byl trest domácího vězení zaveden do právního řádu České republiky, bylo soudy uloženo pachatelům trestné činnosti celkem 117 trestů domácího vězení. Nejméně jich bylo uloženo ve Středočeském kraji, a to 5, nejvíce pak v kraji Severomoravském, 25.¹²²

V roce 2011 vzrostla o něco málo důvěra v tento nový alternativní trest, což lze dle mého názoru spojovat s kladnými zkušenostmi s jeho výkonem. Od počátku účinnosti trestního zákoníku tedy stoupl celkový počet uložených trestů domácího vězení ke konci roku 2011 na 366. Soudci okresních soudů v soudním kraji Praha zůstali k ukládání tohoto trestu spíše skeptičtí, ovšem soudy Severomoravského

¹²¹ Přehledy o všech uložených trestech a trestních opatření [online]. Justice.cz, [cit. 8. února 2013]. Dostupné na

http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=326849&typSloupce=html&fileName=null > ,

http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=453917&typSloupce=html&fileName=null > ,

http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=561840&typSloupce=html&fileName=null > ; Vývoj uložených a nařízených trestů [online]. Justice.cz, [cit. 8. února 2013]. Dostupné na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180> > ; TDV vývoj ČR 2012, 2013.

¹²²

Přehledy

...

Dostupné na

http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=326849&typSloupce=html&fileName=null >

soudního kraje pokračovaly ve svém trendu ukládání této alternativy. Vykonáno pak bylo z tohoto celkového počtu 106 trestů domácího vězení.¹²³

Rok 2012 přinesl navýšení počtu uložených domácích vězení. Od počátku roku 2010 vzrostlo číslo uložených alternativních trestů či trestních opatření k měsíci červnu roku 2012 na 608, nařízeno jich následně bylo 566, ale vykonáno jen 213. Vzrůstající trend pokračoval i nadále, což lze vyčíst z přiložené tabulky i grafu.¹²⁴

I rok 2013 ve své první polovině zaznamenal trvajícím nárůstem všech sledovaných hodnot. Domácí vězení bylo uloženo celkem v 967 případech a nařízeno v 856 z nich. Zarazit by mohla hodnota vykonaných trestů, ovšem zde je bohužel nutno zdůraznit, že se jedná i o amnestované tresty.¹²⁵

Výše zmíněná čísla jsou však naprosto nicotná v porovnání s počty uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody. V roce 2011 číslo dosahovalo 15 824 a v roce 2012 pak 15 884. Číselné hodnoty uložených trestů domácího vězení jsou neporovnatelné rovněž s množstvím uložených trestů obecně prospěšných prací, kdy v roce 2011 soudy uložily 6 555 těchto trestů a v roce 2012 pak 8 158, což je dle mého názoru razantní zvýšení, oproti pomalému navyšování ukládaných trestů domácího vězení.¹²⁶

12.2 Trestné činy, za něž je v České republice nejčastěji ukládáno domácí vězení

Tabulky č. 2 a č. 3 a grafy č. 2 a č. 3 se zaměřují na druhy trestných činů, za které byly ukládány tresty či trestná opatření domácího vězení, tabulka č. 4 a graf č. 4 pak obsahují výčet konkrétních trestných činů.

Z uvedených tabulek a grafů lze vyčíst, že soudy ukládaly trest domácího vězení nejčastěji za trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, a to v roce 2010

¹²³ Vývoj uložených

¹²⁴ Vývoj uložených ...; TDV vývoj ČR 2012, 2013.

¹²⁵ TDV vývoj ČR 2012, 2013.

¹²⁶ Přehledy ... [cit. 14. srpna 2013]. Dostupné na http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=453917&typSloupce=html&fileName=null a <http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=561840&typSloupce=html&fileName=null>.

ve 43 % případů a v roce 2011 ve 38 % případů. Z trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných bylo nejfrekventovanější v obou letech maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Dále se vyskytoval ve větším měřítku trestný čin výtržnictví, méně se pak vyskytovaly trestné činy nebezpečného vyhrožování, nebezpečného pronásledování, vyhrožování s cílem působit na úřední osobu, ale i jiné.¹²⁷

Druhou nejfrekventovanější oblastí byly trestné činy proti majetku, kterým dominoval trestný čin krádeže, který je rovněž po trestném činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání na druhém místě deliktů, za něž byly nejčastěji ukládány tresty domácího vězení. Také se vyskytoval trestný čin poškozování cizí věci, podvod, úvěrový podvod atd.¹²⁸

Podobným podílem, od 5 % do 10 %, se domácí vězení ukládalo za trestné činy obecně nebezpečné, proti rodině a dětem, proti životu a zdraví a proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Této skupině pak dominovaly především trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky, zanedbání povinné výživy, ublížení na zdraví a porušování domovní svobody. Vedle pak stály například trestný čin těžkého ublížení na zdraví či nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy.¹²⁹

Nejmenší podíly pak mají trestné činy hospodářské, které v roce 2010 dosahovaly 1 % a v roce 2011 3 %. Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku byl z hospodářských trestných činů nejčastější. S pouhým jediným případem v roce 2011 se s 0,33 % objevil i trestný čin proti životnímu prostředí, a to konkrétně trestný čin týrání zvířat, který byl spáchán mladistvým.¹³⁰

¹²⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistická ročenka kriminality, rok 2010*. 994 s. [online]. Justice.cz, [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>; Ministerstvo spravedlnosti ..., *rok 2011*. 592 s. [online]. Justice.cz, [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>; Ministerstvo spravedlnosti ..., *2. část, rok 2011*. 438 s. [online]. Justice.cz, [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

¹²⁸ tamtéž

¹²⁹ tamtéž

¹³⁰ tamtéž

12.3 Ukládání a výkon *le placement sous surveillance électronique* a *la semi-liberté* ve Francii

Vzhledem ke skutečnosti, že Francie zavedla domácí vězení a *semi-liberté* mnohem dříve než Česká republika, pohybuje se číselná škála ve zcela jiných číslech, než je tomu v Česku. Je však možné, a i velmi pravděpodobné, že tato skutečnost nepramení jen z dřívějšího zavedení, ale celkově větší připravenosti justice na přijetí nových institutů.

Z přehledové tabulky č. 5 a grafu č. 5 je zřejmé, že francouzské soudy využívaly a stále více využívají institutu obdobného českému domácímu vězení. Francie navíc po zavedení domácího vězení očekávala, že nový institut získá důvěru soudů, a že bude v roce 2006 dosaženo hranice tří tisíc uložených opatření domácího vězení, což, jak plyne ze statistik, bylo naplněno. V roce 2006 bylo uloženo od zavedení institutu přes 5500 *placement sous surveillance électronique* a každým rokem bylo číslo navyšováno o několik tisíc. V roce 2011 pak byla překonána hranice 20000. Z přehledové tabulky č. 5 obsahující konkrétní hodnoty o ukládání domácího vězení lze vyčíst, že francouzské justiční orgány pochopily přínosy tohoto institutu a nebály se jej aplikovat v co nejvíce možných případech. Novější statistiky ke dni odevzdání práce sice zpřístupněny nebyly, nicméně lze vzhledem k výše zmíněnému i vzhledem ke statistikám vykonávaných domácích vězení odhadnout, že vzrůstající tendence pokračovala.¹³¹

Naopak *semi-liberté* bylo využíváno mnohem méně. V roce 2006 se číslo uložených polo-svobod lišilo od domácích vězení o necelých 1000. V průběhu let se číslo navyšovalo jen v řádu stovek a od roku 2009 se množství uložených *semi-liberté* naopak snižovalo. O další dva roky později tak byla částečná svoboda ukládána v pětkrát méně případech než domácí vězení, když bylo vykázáno pouze 4889 uložených *semi-liberté*. (tabulka č. 5, graf č. 5)¹³²

Co se týče počtu skutečně vykonávaných domácích vězení, pak i zde lze konstatovat propastné rozdíly mezi Českou republikou a Francií. Křivka grafu č. 6

¹³¹ *Annuaire Statistique de la Justice: Edition 2011 – 2012* [online]. Ministère de la Justice, 1. července 2012 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/budget-et-statistiques-10054/annuaire-statistiques-de-la-justice-10304/annuaire-statistique-de-la-justice-23263.html>>.

¹³² *tamtéž*

vykazuje téměř neustále vzrůstající tendenci, když od konce roku 2007 stoupl počet množství vykonávaných *placement sous surveillance électronique* z 2601 na 10886 k polovině roku 2013. Z tabulky č. 6 lze vyčíst podrobné hodnoty.¹³³

Oproti tomu *semi-liberté* vykazuje v průběhu let 2007 – 2012 stabilní tendenci pohybující se v průměru okolo čísla 1700 – 1800. Od počátku roku 2013 však číslo stoupl a ustálilo se na rovné hodnotě 2000 k začátku června téhož roku.¹³⁴

¹³³ Les chiffres clés de la Justice 2012 [online]. Ministère de la Justice, 8. listopadu 2012 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <http://www.justice.gouv.fr/art_pix/chiffres_cles_2012_20121108.pdf>; *Statistique mensuelles de la population détenue et écrouée: Pour l'année 2007* [online]. Ministère de la Justice, 3. května 2007 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-ecrouee-22215.html>>.

Statistique mensuelles ...: Pour l'année 2008 ..., 2. května 2008 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-ecrouee-22214.html>>.

Statistique mensuelles ...: Pour l'année 2009 ..., 30. dubna 2009 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-ecrouee-22212.html>>.

Statistique mensuelles ...: Pour l'année 2010 ..., 3. května 2010 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-ecrouee-22211.html>>.

Statistique mensuelles ...: Pour l'année 2012 ..., 14. prosince 2012 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-ecrouee-23435.html>>.

Statistique mensuelles ...: Pour l'année 2013 ..., 14. ledna 2013 [cit. 8. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-ecrouee-24982.html>>.

¹³⁴ tamtéž

Závěr

Při psaní diplomové práce jsem byla vedena snahou představit domácí vězení v jeho komplexnosti od jeho původu, přes zákonnou úpravu až k jeho pozitivům a negativům. Cílem práce bylo zjistit důvody, pro které se česká justice staví k trestu domácího vězení tak nevěřičně, čili co vede soudy ke stanovisku, že domácí vězení není připraveno k rozsáhlé aplikaci v praxi. S tím pak souvisí i další zaměření na otázku, zda je vůbec domácí vězení opravdu vhodnou alternativou k trestu odnětí svobody, která je schopna plnit svůj účel, pro nějž byla do právního řádu zakotvena. Pro komparaci a inspiraci pro český právní řád byla zvolena francouzská právní úprava, která zavedení domácího vězení do praxe bezproblémově zvládla a v současnosti je jednou z předních zemí, kde je tato alternativa maximálně využívána.

Zákonodárci České republiky, vedeni dobrým úmyslem a správným záměrem, zavedli do našeho právního řádu nový moderní institut. Odhlédli ovšem od mnoha cenných zkušeností jednotlivých států a nepoučili se z jejich případných chyb při zavádění této alternativy. Tak došlo k opomenutí prvotní experimentální fáze před samotným zavedením alternativy do praxe a ke vzniku nedbalé právní úpravy, jejíž mezery se projevily až po nabytí účinnosti zákona. To způsobilo, že soudy ve většině případů od počátku účinnosti a i nadále odmítaly ukládat domácí vězení, když pochybovaly o jeho bezproblémovém výkonu tkvícím především v nedostatečném zabezpečení kontroly odsouzených. Tento stav bohužel trvá až dodnes.

Jedním ze základních kamenů úspěšné aplikace domácího vězení je mimo dostatečné zajištění kontroly výkonu trestu i precizní zákonná úprava. Jak jsem již v průběhu práce upozorňovala, česká právní úprava trpí nedostatky a mezerami, které mohou být, a pravděpodobně také jsou, jedním z důvodů ojedinělé aplikace domácího vězení oproti masivnímu ukládání trestu odnětí svobody. Velkým nedostatkem je dle mého názoru posuzování možnosti uložit domácí vězení dle zákonné sazby, nikoli dle skutečné délky trestu odnětí svobody, která by v daném případě s přihlédnutím ke všem okolnostem mohla být uložena. Nynější podoba právní úpravy tak vztahuje možnost uložit domácí vězení na širokou škálu trestné činnosti, někdy i nevhodné, ale přesto z ní bezdůvodně vylučuje i další trestné činy, které by bylo možno domácím vězením potrestat. Lze vyslovit domněnku, že tímto

zákonodárce omezil české soudy v ohledu nezávislého posuzování závažnosti spáchaného skutku a tím i rozhodování, zda lze v daném případě daný alternativní trest uložit.

Nejpodstatnější nedostatky však shledávám v úpravě přeměny domácího vězení na trest odnětí svobody. Obrovským nedostatkem je absence podmínky vedení řádného života pro trvání domácího vězení. Přeci právě páchaní další trestné činnosti je tím nejzásadnějším ukazatelem nevhodnosti domácího vězení, které tak de facto nebylo schopno splnit svůj účel. Tato obligatorní podmínka by měla být v zákoně stanovena už na prvním místě. Velké mezery obsahuje i samotné řízení o přeměně, které zcela neopodstatněně umožňuje odsouzenému v případě porušení podmínek výkonu tento dále bez omezení vykonávat. Následkem pak může být nerušené vykonání celého trestu, který již nebude moci být přeměněn, a tím pádem již nebude možno odsouzeného za porušení podmínek nijak potrestat. Inspirace ve francouzském právním řádu tak může být zcela zásadní, když by umožnila odsouzeného pro jeho nedisciplinovanost řádně potrestat.

V práci jsem shrnula také možnosti inspirace ve francouzském právním řádu v oblastech, které nejsou sice nezbytné pro úspěšnou aplikaci, nýbrž by jejich zavedení bylo vhodné pro dosažení vyšší úrovně kvality právní úpravy. Jedná se například o zavedení rozlišování prvopachatelů a recidivistů, kdy pro recidivisty by mohly být zavedeny přísnější podmínky pro dosažení možnosti vykonávat trest v podobě domácího vězení, kdy mám za to, že by se jednalo o změnu plně odůvodněnou.

Dále by bylo vhodné se zamyslet nad úpravou problematiky souhlasu spolužijících osob. Problematika ač ne zcela nejdůležitější, ovšem přesto závažná, když se podle mne jedná o jedno z největších negativ domácího vězení, které způsobuje bezdůvodné „trestání“ nevinných osob za chyby jiných. Jsem si plně vědoma skutečnosti, že by zavedení obligatorní podmínky souhlasu spolužijících osob mohlo vést ke snižování aplikace domácího vězení, ovšem jsem toho názoru, že nelze vyzdvihoval snahu o snížení vězeňské populace nad nedůvodné zatěžování nevinných.

Cílem práce bylo rovněž zjistit, zda by domácí vězení bylo vhodným institutem pro ušetření státních financí a pro snížení počtu vězňů v klasických vězeňských zařízeních. Nyní mohu říci, že jednoznačně ano. Po ekonomické stránce by

z dlouhodobého hlediska došlo při využití elektronického monitoringu k velkým úsporám, jak je i v práci blíže popsáno. Rovněž mohu říci, že při vhodné aplikaci domácího vězení, by jistě došlo ke snížení vězeňské populace, když při dostatečně zajištěné kontrole jeho výkonu by z větší míry odpadly obavy z rozsáhlého porušování podmínek a následných přeměn na nepodmíněné tresty.

Závěrem lze tedy říci, že domácí vězení jako moderní institut trestního práva je schopen nabídnout vhodný způsob sankcionování pachatelů trestné činnosti. Stát se musí ovšem postarat o zpreciznění právní úpravy a zajištění efektivní kontroly výkonu tohoto trestu tak, aby zajistit bezproblémovost aplikace alternativy a posílil tak důvěru v tento alternativní trest.

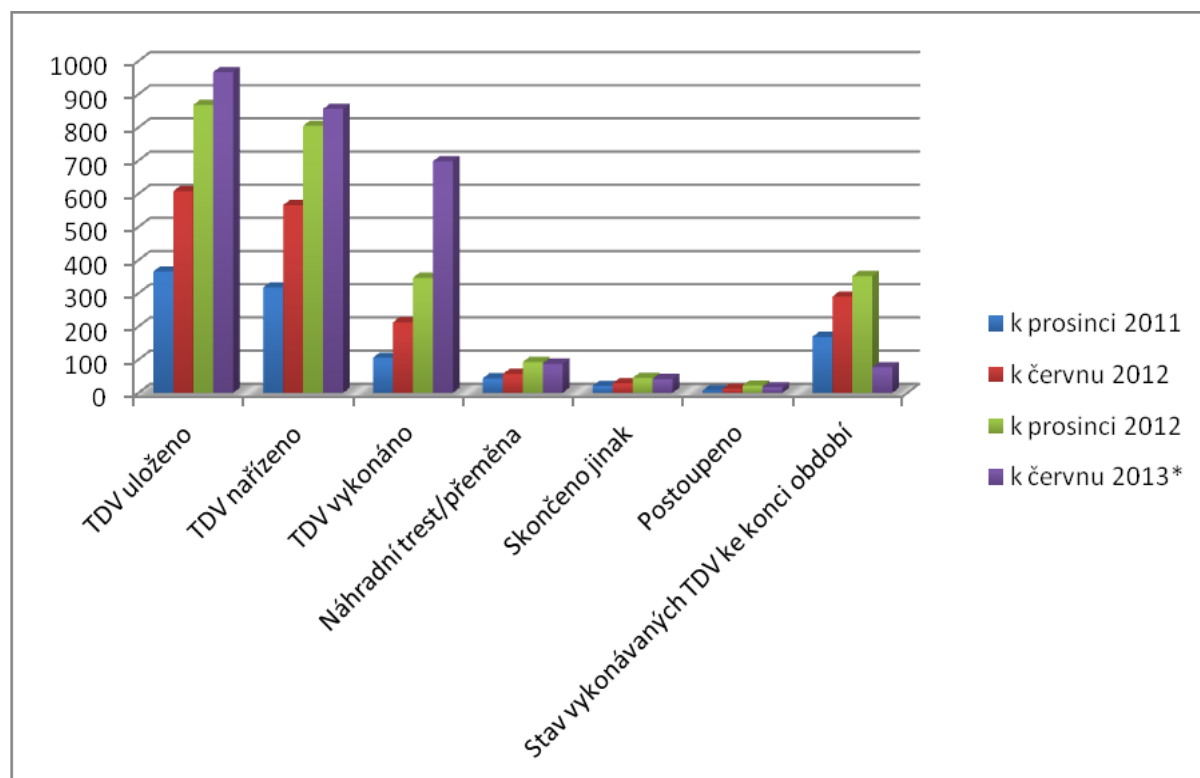
Přílohy

Tabulka č. 1 Údaje o trestu domácího vězení 2011-2013 v České republice

	k prosinci 2011	k červnu 2012	k prosinci 2012	k červnu 2013
TDV uloženo	366	608	868	967
TDV nařízeno	318	566	805	856
TDV vykonáno	106	213	347	698*
Náhradní trest/přeměna	44	57	93	88
Skončeno jinak	21	29	45	42
Postoupeno	7	12	22	17
Stav vykonávaných TDV ke konci období	169	290	352	77

* včetně amnestovaných trestů

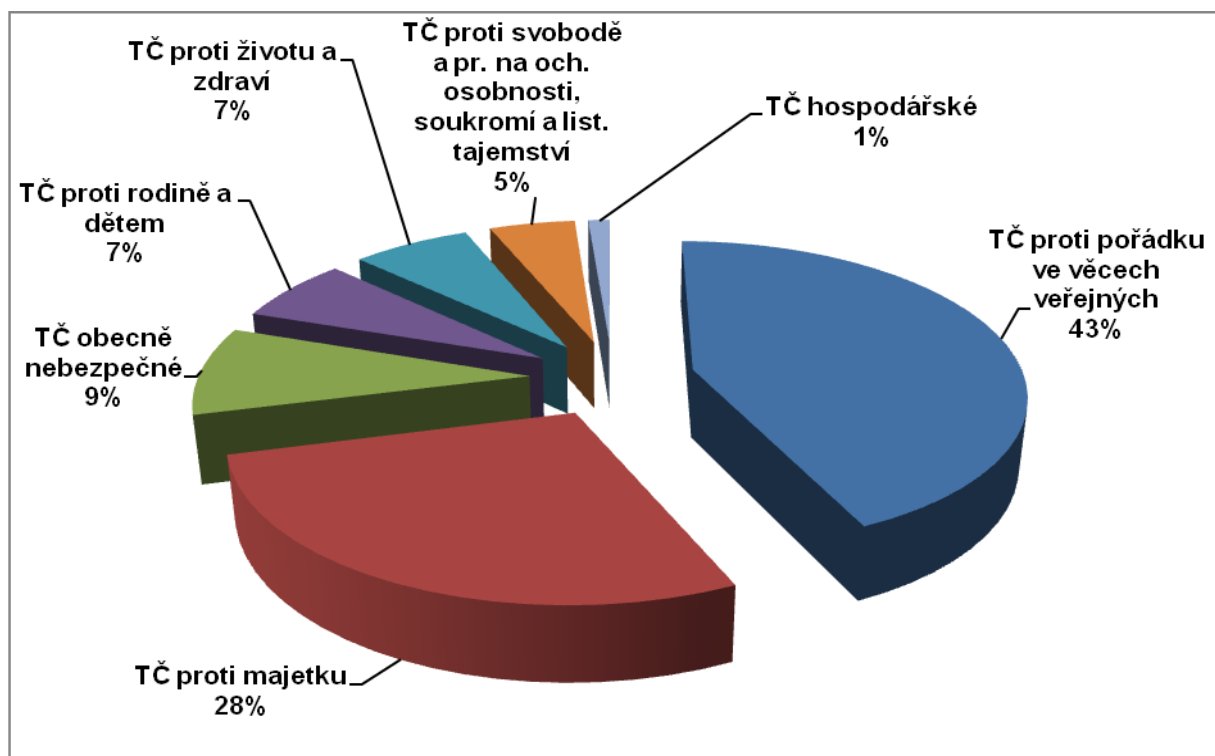
Graf č. 1 Údaje o trestu domácího vězení 2011-2013 v České republice v grafickém znázornění

Tabulka č. 2: Jednotlivé druhy trestných činů, za něž bylo ukládáno okresními soudy v České republice domácí vězení v roce 2010.

	Dospělí pachatelé	Mladiství pachatelé	Celkem
TČ proti pořádku ve věcech veřejných	70	0	70
TČ proti majetku	41	4	45
TČ obecně nebezpečné	14	1	15
TČ proti rodině a dětem	11	0	11
TČ proti životu a zdraví	11	0	11
TČ proti svobodě a pr. na ochranu osobnosti, soukromí a list. tajemství	8	0	8
TČ hospodářské	2	0	2

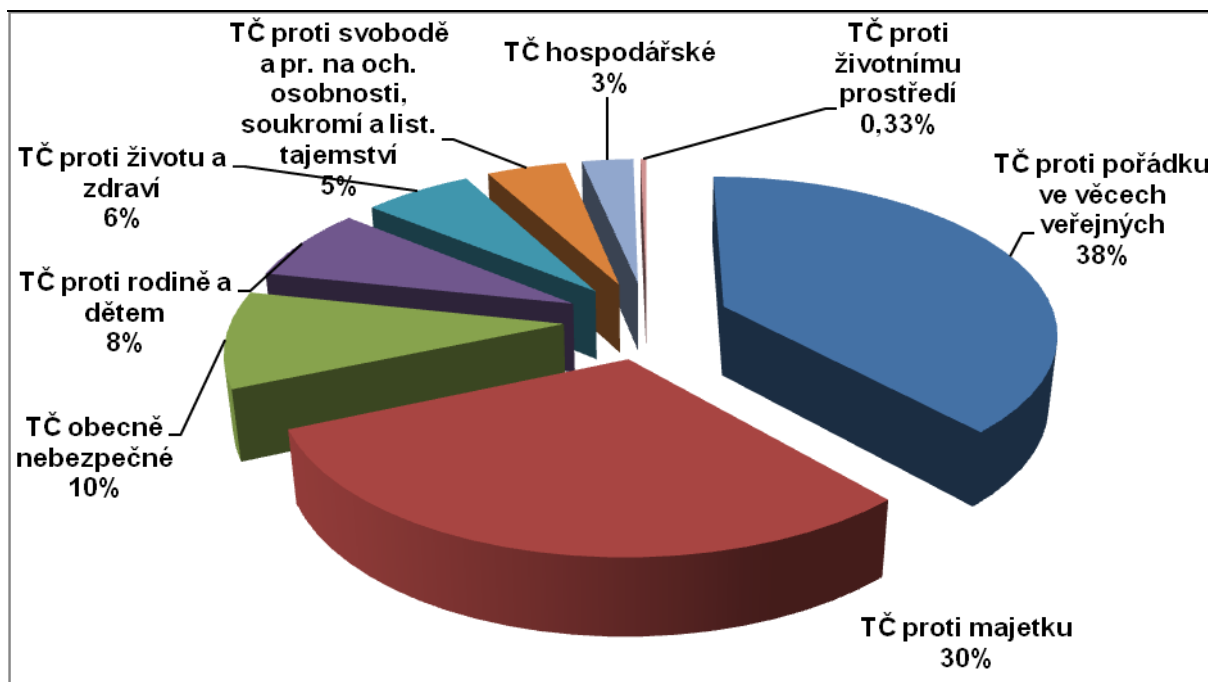
Graf č. 2: Jednotlivé druhy trestných činů, za něž bylo ukládáno okresními soudy v České republice domácí vězení v roce 2010 v procentním vyjádření.

Tabulka č. 3: Jednotlivé druhy trestných činů, za něž bylo ukládáno okresními soudy v České republice domácí vězení v roce 2011.

	Dospělí pachatelé	Mladiství pachatelé	Celkem
TČ proti pořádku ve věcech veřejných	114	3	117
TČ proti majetku	85	7	92
TČ obecně nebezpečné	29	1	30
TČ proti rodině a dětem	23	0	23
TČ proti životu a zdraví	18	1	19
TČ proti svobodě a práva na ochranu osobnosti, soukromí a list. tajemství	13	1	14
TČ hospodářské	8	1	9
TČ proti životnímu prostředí	0	1	1

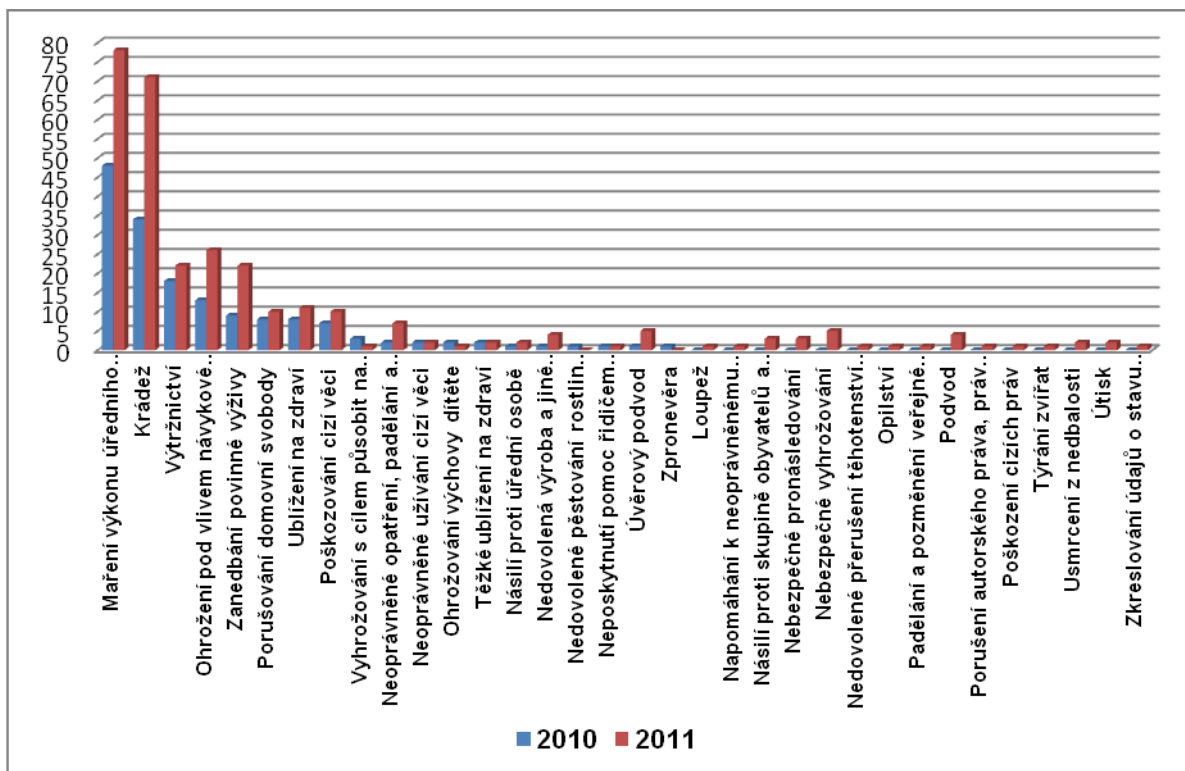
Graf č. 3: Jednotlivé druhy trestných činů, za něž bylo ukládáno okresními soudy v České republice domácí vězení v roce 2011 v procentním vyjádření.

Tabulka č. 4: Konkrétní trestné činy, za něž bylo v roce 2010 a 2011 ukládáno okresními soudy v České republice domácí vězení.

	2010	2011
Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	48	78
Krádež	34	71
Výtržnictví	18	22
Ohrožení pod vlivem návykové látky	13	26
Zanedbání povinné výživy	9	22
Porušování domovní svobody	8	10
Ublížení na zdraví	8	11
Poškozování cizí věci	7	10
Vyhrožování s cílem působit na úřední osobu	3	1
Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku	2	7
Neoprávněné užívání cizí věci	2	2
Ohrožování výchovy dítěte	2	1
Těžké ublížení na zdraví	2	2
Násilí proti úřední osobě	1	2
Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy	1	4
Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku	1	0
Neposkytnutí pomoc řidičem dopravního prostředku	1	1
Úvěrový podvod	1	5
Zpronevěra	1	0
Loupež	0	1
Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky	0	1
Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	0	3
Nebezpečné pronásledování	0	3
Nebezpečné vyhrožování	0	5
Nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy	0	1
Opilství	0	1
Padělání a pozměnění veřejné listiny	0	1
Podvod	0	4
Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi	0	1
Poškození cizích práv	0	1
Týrání zvířat	0	1
Usmrcení z nedbalosti	0	2
Útisk	0	2
Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění	0	1

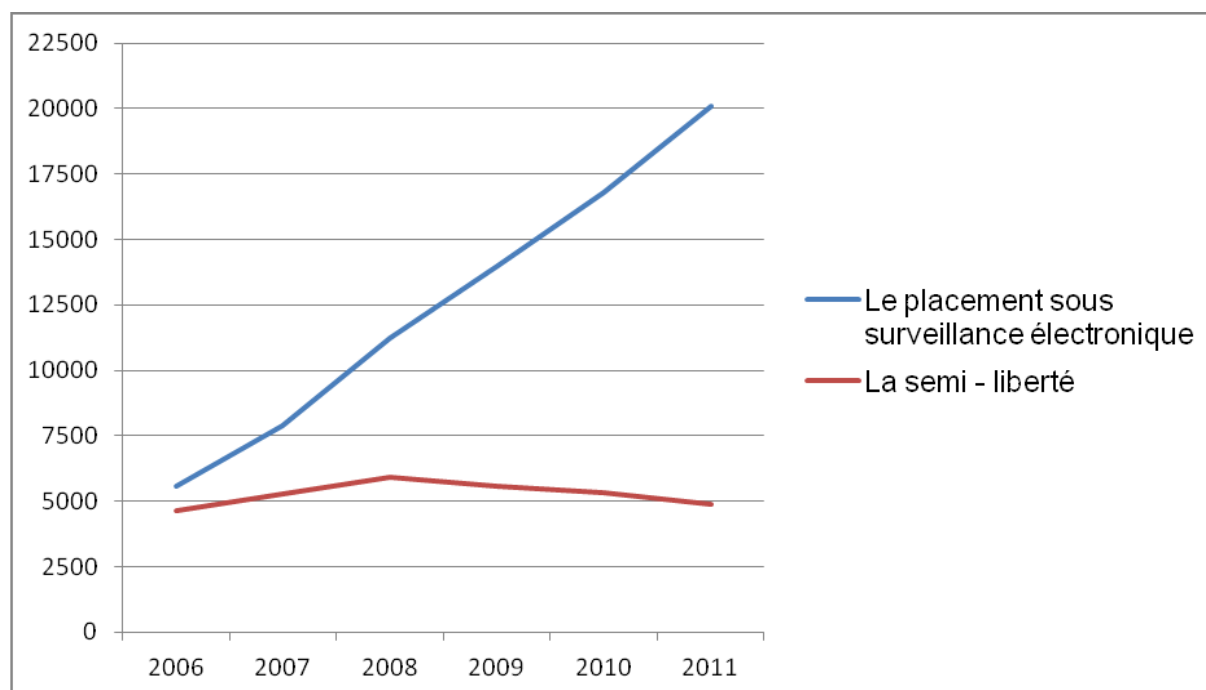
Graf č. 4: Konkrétní trestné činy, za něž bylo v roce 2010 a 2011 ukládáno okresními soudy v České republice domácí vězení v grafickém znázornění.

Tabulka č. 5: Počet uložených opatření *le placement sous surveillance électronique a la semi-liberté* od roku 2006 do roku 2011

	<i>Le placement sous surveillance électronique</i>	<i>La la semi-liberté</i>
2006	5562	4655
2007	7900	5283
2008	11259	5928
2009	13994	5578
2010	16797	5331
2011	20082	4889

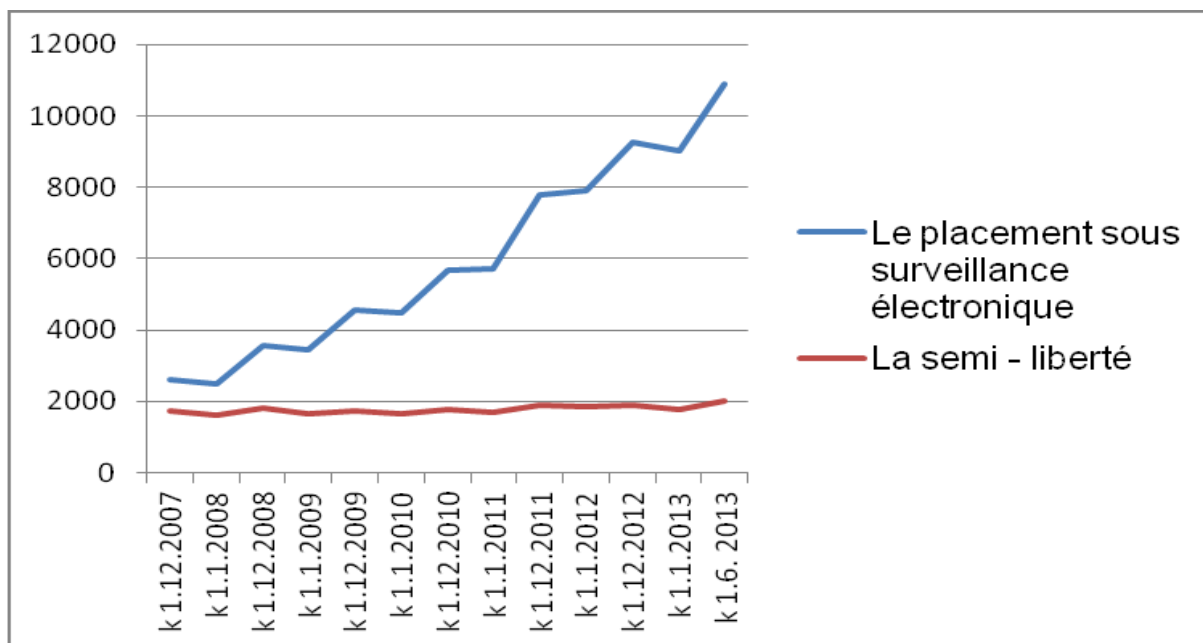
Graf č. 5: Počet uložených opatření *le placement sous surveillance électronique a la semi-liberté* od roku 2006 do roku 2011 v grafickém vyjádření

Tabulka č. 6: Vývoj počtu vykonávaných opatření *le placement sous surveillance électronique* a *la semi-liberté* od konce roku 2007 do června roku 2013

	<i>Le placement sous surveillance électronique</i>	<i>La semi-liberté</i>
k 1.12.2007	2601	1734
k 1.1.2008	2506	1632
k 1.12.2008	3569	1813
k 1.1.2009	3431	1643
k 1.12.2009	4578	1736
k 1.1.2010	4489	1665
k 1.12.2010	5689	1792
k 1.1.2011	5706	1677
k 1.12.2011	7801	1908
k 1.1.2012	7889	1857
k 1.12.2012	9251	1903
k 1.1.2013	9029	1785
k 1.6. 2013	10886	2000

Graf č. 6: Vývoj počtu vykonávaných opatření *le placement sous surveillance électronique* a *la semi-liberté* od konce roku 2007 do června roku 2013 v grafickém znázornění

Seznam použitých zdrojů

Monografie, sborníky, komentáře, učebnice

- KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. 272 s.
- NAVRÁTILOVÁ, Jana. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 373 – 376 (kap. XVII. § 3 Domácí vězení).
- PÚRY, František, VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 816 – 835 (§§ 60, 61), 1393 – 1397 (§ 133).
- ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3829 – 3874 (§§ 334a – 334h).
- SOLNAŘ, Vladimír, FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, VANDUCHOVÁ, Marie. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. 283 s.
- SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s.
- SVOBODA, Ivo. *Úvod do studia mediace a probace*. 1. vydání. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. 118 s.
- ŠÁMALOVÁ, Milada. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1393 – 1397 (§ 133).
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. 416 s.
- ŠČERBA, Filip. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 165 (§ 133).
- ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. In JELÍNEK, Jiří (ed). *O novém trestním zákoníku: Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny*. Praha: Leges, 2009, s. 58 – 64.
- VÁLKOVÁ, Helena, KUČHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 664 s.
- ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 251 s.

- BEZIZ-AYACHE, Annie. *Dictionnaire de la Sanction Pénale: Maître de conférences à l'université Jean-Moulin Lyon III*. Paris: Ellipses, 2009. 191 s.
- LAVIELLE, Bruno, JANAS, Michael, LAMEYRE, Xavier. *Le Guide des Peines: Personnes physiques et morales, Prononcé, Exécution, Application, Extinction*. Paris: Dalloz, 2008. 1022 s.
- RENOUT, Harald. *Droit Pénal Général*. Orléans: Paradigme, 2009. 408 s.

Slovníky

- LARIŠOVÁ, Markéta. *Francouzsko-český, česko-francouzský právní slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 308 s.
- VLASÁK, Václav. *Francouzsko-český, česko-francouzský slovník*. LEDA, 2004. 1392 s.

Odborné články

- BLANDA, Robert. *Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic?*. České vězeňství, 2010, roč. 6, č. 1, s. 16 – 17.
- ČÁDOVÁ, Jitka. *Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce*. České vězeňství, 2010, roč. 6, č. 1, s. 17 – 19.
- DIBLÍKOVÁ, Simona, KARABEC, Zdeněk, MACHÁČKOVÁ, Radka. *Krátkodobé tresty odnětí svobody*. Právní praxe, 2000, roč. XLVIII, č. 7, s. 432 – 441.
- HOŘÁK, Jaromír. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo, 2005, roč. X, č. 12, s. 7 – 11.
- CHALOUPKOVÁ, Jana. *Alternativní tresty – prostor v současné legislativě a perspektivy*. České vězeňství, 1993, č. 3, s. 12 – 13.
- KRAHL, Matthias. *Elektronicky hlídání domácího vězení*; Přeložila Marcela DIETSCHOVÁ. Právní rozhledy, 1998, roč. 6, č. 5, s. 229 – 233.
- KYSELA, Karel. *Trest domácího vězení*. Trestní právo, 2011, roč. XV, č. 7 – 8, s. 4 – 13.

- LATA, Jan. *Účel trestu a jeho spravedlivost*. Trestní právo, 2001, roč. VI, č. 2, s. 22 – 24.
- LATA, Jan. *Účel trestu a jeho spravedlivost*. Trestní právo, 2001, roč. VI, č. 5, s. 13 – 18.
- MAREŠOVÁ, Alena. *Důsledky dlouhodobého uvěznění: Výsledky dílčího výzkumného šetření z výzkumu dlouhodobých trestů provedeného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci v letech 2000-2003*. Trestní právo, 2004, roč. IX, č. 4, s. 23 – 24.
- MECLOVÁ, Kamila. *Účel trestu a úloha Vězeňské služby v současnosti*. České vězeňství, 1999, roč. 6, č. 4, s. 3.
- NEZKUSIL, Jiří. *K problematice alternativ k trestu odnětí svobody*. Trestní právo, 2009, roč. XIII, č. 7 – 8, s. 7 – 18.
- SPAANS, Eric. *Elektronické monitorování: nizozemský experiment*; Přeložil R. FIŠER. České vězeňství, 1999, roč. 6, č. 4, s. 49 – 50.
- ŠČERBA, Filip. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb.*. Trestněprávní revue, 2012, roč. 11, č. 1, s. 1 – 5.
- TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. *Domáce väzenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone*. Justičná revue, 2006, č. 10, s. 1373 – 1385.
- VANTUCH, Pavel. *Podmíněné propuštění z výkonu trestu a možnosti řešení problému přeplnění věznic*. Trestní právo, 2012, roč. XVI, č. 1, s. 4 – 11.
- ZEMAN, Bohumil. *Domácí vězení „šidí“ málokdo*. MF Dnes, Karlovarský kraj, 20. února 2012, s. 3.

Právní předpisy

- rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii ze dne 1. ledna 2013
- usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

- vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 117/1852 Ř.z., zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 181/2011 Sb. účinném ke dni 1. července 2011
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

- Code civil
- Code de procedure pénale
- Code pénal

Judikatura

- usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. června 2008, sp. zn. 8 Tdo 783/2008

Internetové zdroje

- ADU. *Testy náramků pro vězně se osvědčily, ministerstvo je asi zavede* [online]. Čt 24, 6. prosince 2012 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/206562-testy-naramku-pro-vezne-se-osvedcily-ministerstvo-je-asi-zavede/>>.
- *Přímý důsledek amnestie: měníme plány na elektronický monitoring odsouzených* [online]. Probační a mediační služba České republiky, 29. dubna 2013 [cit. 19. července 2013]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?Strana=1>.

- SKÁCEL, Jan. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“* [online]. Probační a mediační služba České republiky, [cit. 17. července 2013]. Dostupné na https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elektroniky_monitoring_odsouzenych.pdf >.
- *Le placement sous surveillance électronique: Avec le bracelet électronique, le système pénitentiaire se modernise* [online]. Ministère de la Justice, 15. července 2011 [cit. 12. února 2013]. Dostupné na <http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/placement-sous-surveillance-electronique-22563.html> >.

Zdroje pro statistické údaje

- Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistická ročenka kriminality, rok 2010*. 994 s. [online]. Justice.cz, [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistická ročenka kriminality, rok 2011*. 592 s. [online]. Justice.cz, [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistická ročenka kriminality, 2. část, rok 2011*. 438 s. [online]. Justice.cz, [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.
- *Přehledy o všech uložených trestech a trestních opatření* [online]. Justice.cz, [cit. 8. února 2013]. Dostupné na http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_s_estavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=326849&typ_Sloupce=html&fileName=null >,
http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_s_estavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=453917&typ_Sloupce=html&fileName=null >.

http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_s_estavy&sloupec=obsah_dokumentu_html&where=id_dokumentu=561840&typ_Sloupce=html&fileName=null>.

- *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2010* [online]. Vězeňská služba České republiky, [cit. 2. srpna 2013]. Dostupné na http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/rocenka_2010_v8.pdf>.
- *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2011* [online]. Vězeňská služba České republiky, [cit. 9. února 2013]. Dostupné na http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2011.pdf>.
- Vývoj uložených a nařízených trestů [online]. Justice.cz, [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>
- *Annuaire Statistique de la Justice: Edition 2011 – 2012* [online]. Ministère de la Justice, 1. července 2012 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <http://www.justice.gouv.fr/budget-et-statistiques-10054/annuaire-statistiques-de-la-justice-10304/annuaire-statistique-de-la-justice-23263.html>>.
- *Les chiffres clés de la Justice 2012* [online]. Ministère de la Justice, 8. listopadu 2012 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na http://www.justice.gouv.fr/art_pix/chiffres_cles_2012_20121108.pdf>.
- *Statistique mensuelles de la population détenue et écrouée: Pour l'année 2007* [online]. Ministère de la Justice, 3. května 2007 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-et-ecrouee-22215.html>>.
- *Statistique mensuelles de la population détenue et écrouée: Pour l'année 2008* [online]. Ministère de la Justice, 2. května 2008 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les->

[chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-et-ecrouee-22214.html](http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-et-ecrouee-22214.html)>.

- *Statistique mensuelles de la population détenue et écrouée: Pour l'année 2009* [online]. Ministère de la Justice, 30. dubna 2009 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-et-ecrouee-22212.html>>.
- *Statistique mensuelles de la population détenue et écrouée: Pour l'année 2010* [online]. Ministère de la Justice, 3. května 2010 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-et-ecrouee-22211.html>>.
- *Statistique mensuelles de la population détenue et écrouée: Pour l'année 2012* [online]. Ministère de la Justice, 14. prosince 2012 [cit. 9. února 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-et-ecrouee-23435.html>>.
- *Statistique mensuelles de la population détenue et écrouée: Pour l'année 2013* [online]. Ministère de la Justice, 14. ledna 2013 [cit. 8. srpna 2013]. Dostupné na <<http://www.justice.gouv.fr/prison-et-reinsertion-10036/les-chiffres-clefs-10041/statistiques-mensuelles-de-la-population-detenu-et-ecrouee-24982.html>>.

Ostatní zdroje

- důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestnímu zákoníku
- Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení
- TDV vývoj ČR 2012, 2013.

Shrnutí

Diplomová práce pojednává o alternativním trestu domácího vězení. Přináší ucelených přehled jak v oblasti právní úpravy, obsahu a podmínek pro jeho uložení, tak zejména i v oblasti výkonu tohoto trestu a kontroly dodržování všech stanovených podmínek. Tento český institut trestního práva je v práci komparován s francouzskou obdobou domácího vězení a okrajově též s tzv. polo-svobodou. Práce přináší pohled na odlišnosti francouzské podoby domácího vězení, vyzdvihuje klady francouzské právní úpravy a hledá inspiraci pro český právní řád. Konec práce je věnován zhodnocení pozitiv i negativ domácího vězení a je obohacen o statistické údaje týkající se obou institutů.

Práce byla psána s cílem zjistit, z jakého důvodu nedochází k rozsáhlejší aplikaci trestu domácího vězení a zda se jedná o vhodnou alternativu pro snížení vězeňské populace a nákladů státního rozpočtu.

Summary

The dissertation focuses on the alternative punishment of the house arrest. It provides a comprehensive overview of the legislation, its content and conditions for its imposition, and especially of execution of this punishment and checking the compliance with specified conditions of the punishment. The Czech institute of criminal law is compared with French analogy to house arrest and peripherally also with so-called semi freedom. This study provides a view on distinctions of French analogy to house arrest, underlines the strengths of the French legislation and looks for inspiration for Czech legal order. The last section of the study focuses on evaluation of pros and cons of house arrest and is enriched by statistical data related to both institutes.

The objective of this study was to investigate why there is not wider application of house arrest punishment and whether it is a suitable alternative for reducing the prison population and costs of the state budget.

Klíčová slova

- alternativní trest
- domácí vězení
- elektronický monitoring
- Francie
- Probační a mediační služba
- trest odnětí svobody
- trestní právo

Key words

- alternative punishment
- house arrest
- electronic monitoring
- France
- Probation and mediation services
- sentence of imprisonment
- criminal law